

Problematika kybernetické šikany u žáků 8. a 9. tříd.

Markéta Lasovská

Bakalářská práce
2011

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd
akademický rok: 2010/2011

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Markéta LASOVSKÁ**
Osobní číslo: **H080150**
Studijní program: **B 7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Problematika kybernetické šikany u dětí a mládeže**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti problematiky dětí a mládeže.
Příprava metodiky výzkumné části.
Realizace kvantitativního výzkumu problematiky dětí a mládeže.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.
Prezentace výsledku výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BOURCET, S.: Šikana ve škole, na ulici, doma. Paris: Albatros, 2004. ISBN 80-00-01552-8

ELLIOTTOVÁ, M.: Jak ochránit své dítě. Praha: Portál, 1994. ISBN 80-7178-034-0

CHRÁSTKA, M.: Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu. Praha: Grada Publishing, a.s., 2007. ISBN 80-2471-369-1

MARTÍNEK, Z.: Agresivita a kriminalita školní mládeže. Praha: Grada Publishing a.s., 2009. ISBN 978-80-247-2310-5

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Eva Šalenová

Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce:

20. ledna 2011

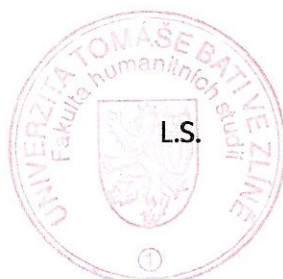
Termín odevzdání bakalářské práce:

6. května 2011

Ve Zlíně dne 20. ledna 2011

prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSoc.
děkan

Mgr. Soňa Vávrová, Ph.D.
ředitelka ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně .....6.5.2011.....

.....Zasovská.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédáne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Bakalářská práce je zaměřena na relativně nový jev, který se objevil v moderní společnosti, na kybernetickou šikanu. V teoretické části práce se zaměřuji na objasnění pojmů, které s kybernetickou šikanou úzce souvisí. Jedná se např.: o šikanu, agresivitu, nelátkovou závislost a v neposlední řadě také vymezení kybernetické šikany. V praktické části prezentuji výsledky výzkumu, který je zaměřen především na zjištění, jestli žáci vědí co je kybernetická šikana, do jaké míry se děti chovají na internetu bezpečně a jestli se již někdy stali obětí, agresory kybernetické šikany.

Klíčová slova: agresivita, šikana, nelátková závislost, kybernetická šikana

ABSTRACT

This bachelor work is centred on comparatively new phenomenon in modern society, cyber bullying. In theoretical part I focus on definition of basic concepts, which are related to cyber bullying. These include for example: bullying, aggressiveness, technological dependence and definition of cyber bullying. The practical part I present the results of research, which is focused on determine whether students know what cyberbullying is. The extent to which children behave safely on the Internet and if they ever become a victim or aggressors of cyber bullying.

Keywords: aggressiveness, bullying, technological dependence, cyber bullying

Poděkování:

Chtěla bych velmi poděkovat své vedoucí bakalářské práce Mgr. Evě Šalenové za pomoc, cenné rady a odborné vedení při vypracování této práce.

Motto:

„Žádná jiná bytost není tak agresivní vůči jedincům svého druhu jako člověk.“

Alexander Mitscherlich

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	10
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ	12
1.1 AGRESE	12
1.2 NÁSILÍ.....	12
1.3 ŠIKANA.....	12
1.4 ŠKOLNÍ PROSTŘEDÍ.....	12
1.5 VRSTEVNICKÉ SKUPINY	12
1.6 KYBERPROSTOR	13
1.7 KYBERNETICKÁ ŠIKANA	13
2 AGRESIVITA VE ŠKOLNÍM PROSTŘEDÍ	14
2.1 DĚLENÍ AGRESÍ.....	14
2.2 PŘÍČINY VÝSKYTU AGRESE.....	15
3 ŠIKANA VE ŠKOLNÍM PROSTŘEDÍ	16
3.1 FÁZE ŠIKANY	16
3.2 HLAVNÍ CHARAKTERISTIKY AGRESORA ŠIKANY.....	17
3.3 HLAVNÍ CHARAKTERISTIKY OBĚTI ŠIKANY	17
3.4 PREVENCE ŠIKANY	17
4 KYBERNETICKÁ ŠIKANA.....	18
4.1 ZÁKLADNÍ RYSY KYBERNETICKÉ ŠIKANY	18
4.2 ZPŮSOBY REALIZACE KYBERNETICKÉ ŠIKANY	18
4.3 TYPY KYBERNETICKÉ ŠIKANY.....	19
4.4 DALŠÍ NEBEZPEČNÉ KOMUNIKAČNÍ PRAKTIKY	19
4.5 AKTÉŘI KYBERNETICKÉ ŠIKANY	21
4.6 PREVENCE KYBERNETICKÉ ŠIKANY.....	22
5 KYBERNETICKÁ ŠIKANA A TRESTNÍ ZÁKON ČR.....	24
6 TECHNOLOGICKÁ ZÁVISLOST	26
6.1 POJEM ZÁVISLOST.....	26
6.2 NELÁTKOVÁ ZÁVISLOST	26
6.3 ZÁVISLOST NA INTERNETU.....	27
6.4 ZÁVISLOST NA MOBILNÍM TELEFONU	28
II PRAKTICKÁ ČÁST	29
7 PROJEKT VÝZKUMU	30

7.1	VÝZKUMNÝ PROBLÉM	30
7.2	CÍL VÝZKUMU	30
7.2.1	Dílčí cíle	30
7.3	DRUH VÝZKUMU	30
7.3.1	Výzkumná metoda.....	30
7.4	VÝZKUMNÝ VZOREK	31
7.5	VÝZKUMNÉ PŘEDPOKLADY	31
8	ANALÝZA DAT	33
8.1	VYHODNOCENÍ DAT, OVĚŘOVÁNÍ VÝZKUMNÝCH PŘEDPOKLADŮ.....	33
8.2	SHRNUTÍ DAT VÝZKUMU.....	45
	ZÁVĚR	46
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	47
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	49
	SEZNAM OBRÁZKŮ	50
	SEZNAM TABULEK.....	51
	SEZNAM PŘÍLOH.....	52

ÚVOD

V poslední době nelze přehlédnout rychle rostoucí počet dětí, které mají problémy s chováním. Tyto problémy se projevují nejen ve škole, ale i ve volném čase, který děti tráví se svými vrstevníky. Šikana byla ve škole dříve jen problémem mezi spolužáky. Nyní se situace změnila a žáci se nebojí s šikanováním zaútočit i na učitele. Tento fakt napovídá tomu, že problémovým žákům ani autorita nic neříká, ale o tomto problému moje práce nepojednává. Zaměřuji se spíše na technologický pokrok a hrozby, které tento posun kupředu přináší pro žáky s problémovým chováním.

Každé druhé dítě, které chodí do první třídy základní školy již vlastní mobilní telefon. Přístup k internetu z domova, mají děti také velice brzy. Rodiče na tom, že jejich dítě vlastní mobilní telefon nevidí nic zvláštního. Na jednu stranu se nemůžeme divit. Rodiče mají alespoň přehled o tom, kde jejich dítě v daný čas je. Může se ozvat, když se zdrží a oni pak nemusí mít strach. Ale na stranu druhou takové malé dítě může být pomocí mobilního telefonu také zneužíváno. To samé je s přístupem na internet, dítě ještě nevidí hranici mezi obyčejným dopisováním a zneužíváním. A osoby na druhé straně sítě si mohou snadno získat jejich důvěru. Získat od dětí osobní informace nebo citlivé fotografie také nebývá moc složité. Tyto informace, popř. fotografie může osoba kdykoliv použít proti dítěti.

Mládež ale také není mimo ohrožení kybernetické šikany. Na internetu mládež nachází mnoho příležitostí, je zde spousta informací, komunikačních kanálů (ICQ, email, atd.) a sociálních sítí, kde se setkávají se svými přáteli (někteří z nich jsou spíše jen virtuální přátelé). Tyto příležitosti ale mohou mít na jedince i negativní dopad. Stále častěji se objevují případy, kdy jsou mladí lidé uráženi nebo obtěžováni anonymními SMS zprávami nebo jsou zesměšňována jejich videa či fotky na sociálních sítích, popř. blozích. Zarážející je fakt, že fotky, které na internetu naleznou, tam mnohdy ani sami nevložili. Udělal to někdo jiný, ať už z legrace nebo za účelem psychického týrání. V krajních případech zneužívání moderních technologií vyvrcholí natolik, že psychika šikanovaného jedince tento nápor nevydrží a život mladého člověka skončí sebevraždou. Tento fakt je zarážející a měl by se řešit.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ

Na začátku mé práce je důležité vymezit základní pojmy, které se kybernetické šikany dotýkají. Stěžejními pojmy jsou v této práci agrese, násilí a šikana. K šikaně u dětí dochází především ve školním prostředí, a proto je pro mě důležité objasnit i tento pojem. Tématem této práce je kybernetická šikana, proto je nutné ji vymezit. Kybernetická šikana vzniká v kybernetickém prostoru a volně přechází do běžného života jedince.

1.1 Agrese

Jedná se o takové chování jedince, které vede k porušení společensky uznávaných norem. Jde o omezování práv a narušování integrity živých bytostí a neživých věcí. Agresivní chování používá jedinec k uspokojení svých potřeb. (Vágnerová, 1999)

1.2 Násilí

Neboli violence znamená „*uplatňování síly k překonání odporu.*“ (Hartl, Hartlová, 2000, s. 342)

1.3 Šikana

Jedná se o psychické, tělesné nebo sloučené ubližování jiné osobě. Může se také jednat o ponižování osob jinými jedinci. Nejčastěji k ní dochází ve vrstevnických skupinách či na pracovišti. Agresoři bývají fyzicky silnější, starší, vyspělejší nebo ve větším počtu. (Říčan, 1995)

1.4 Školní prostředí

Jak uvádí Řezáč (In Kašpárková, 2009) školní prostředí je jedna z nejpodstatnějších částí sociálního prostředí pro osobnost dítěte. Do tohoto prostředí můžeme zařadit školní třídu. Významná je hlavně z toho důvodu, že obohacuje život dítěte o sociální dimenzi.

1.5 Vrstevnické skupiny

Skupina osob stejné věkové kategorie. Tato skupina užívá své individuální formy společného soužití a zvládání reality. Některé skupiny na sebe upozorňují vnějšími příznaky jako je například stejné oblečení nebo vlasový sestřih, tímto se pro okolí stávají nepřehlédnutel-

ní. Pro mladé lidi a děti je vrstevnická skupina velmi důležitá. Vrstevnické skupiny jsou odlišné u mladších dětí a v období puberty. U dětí do třináctého roku věku převažují skupiny homogenní. U mládeže převládají heterogenní skupiny. (Prokop, 2001)

1.6 Kyberprostor

Nebo také virtuální realita je: „*simulované třídímenzionální prostředí, které je vnímáno prostřednictvím vnějších světelných nebo zvukových podnětů vytvářených počítačem a v němž činnost jedince částečně ovlivňuje to, co se stane.*“ (Hartl, Hartlová, 2000, s. 499)

1.7 Kybernetická šikana

Hlavním znakem je zneužívání technologií, za účelem rozrušení jiné osoby, jedná se tedy hlavně o psychickou formu násilí, v některých případech se můžeme setkat i s fyzickým násilím. Oběti kybernetické šikany obvykle v těchto projevech šikanu nevidí. Jsou tedy osamělí, bojí se, že jejich problému nebude nikdo rozumět a z toho vyplívá bezmoc při hledání vhodné alternativy řešení této trýznivé situace. Kybernetická šikana je novým druhem šikanování, při kterém útočník pomocí moderních komunikačních technologií (např. internet, mobilní telefon, videokamera) dokáže skrýt svou identitu. Agresor tedy neublíží oběti tváří v tvář. Tento typ šikany je velmi rozšířen u mládeže a dětí, jelikož většina v dnešní době vlastní mobilní telefon a má snadný přístup k internetu. (Chromý, 2010)

2 AGRESIVITA VE ŠKOLNÍM PROSTŘEDÍ

2.1 Dělení agresí

V této části je kladen důraz na rozdíly mezi různými druhy agrese (přímá a nepřímá agrese v kombinaci s verbální a fyzickou agresí a také aktivní či pasivní agresí). Podle Martínka (2009) jsou tyto typy agrese začleněny do školního prostředí následovně:

1) *Fyzická aktivní přímá agrese*

Pro mou práci je tento termín jedním z nejdůležitějších, protože ve školním prostředí se jedná o úmyslné fyzické ubližování neboli šikanu. Tento typ agrese tedy zahrnuje bití jedince, fyzické ponižování a celkové využívání větší síly nad obětí.

2) *Fyzická nepřímá agrese*

Jedná se o agresi, při které si agresor „najme“ jiného člověka, aby fyzicky ubližoval oběti. Sám agresor přihlíží tomu, jak je oběť bezmocná.

3) *Fyzická pasivní přímá agrese*

Tento typ agrese je také velmi častý ve školním prostředí. Hlavním cílem je zabránit jedinci, aby dosáhl svých stanovených cílů. Může se jednat o ničení školních pomůcek.

4) *Fyzická pasivní nepřímá agrese*

Opět nacházíme vhodné příklady ve školním prostředí. Jedná se tedy o odepření splnění některých požadavků: uvolnění místa v lavici, odmítnutí pomoci postiženému nebo fyzicky slabšímu žákovi.

5) *Verbální aktivní přímá agrese*

Velmi častý typ agrese, který se objevuje ve školním prostředí. Můžeme do ní zahrnout slovní urážky, nadávky a ponižování. V rámci prevence vůči tomuto typu agrese je důležité, aby pedagog nebral nadávky jako něco normálního, u dnešních dětí běžného.

6) *Verbální aktivní nepřímá agrese*

O tomto typu agrese můžeme mluvit, jestliže se ve školní třídě začínají objevovat první známky šikany, tedy ostrakismus. Jedná se tedy o mírný psychický nátlak na některého ze spolužáků. Objevuje se ve formě pomluv nebo záměrného špatného napovídání.

7) *Verbální pasivní přímá agrese*

Tento typ také souvisí s prvním stádiem šikany. Oběť se stává pro agresora/y neviditelnou, spolužáci jej ignorují.

8) *Verbální pasivní nepřímá agrese*

S verbální pasivní nepřímou agresí se ve školních lavicích setkáváme také velmi často. Je charakteristická tím, že se skupina nebo jednatel nezastane jedince, který je nespravedlivě kritizován.

2.2 Příčiny výskytu agrese

Příčiny výskytu agrese lze pozorovat v osobnosti agresora, v tom v jakém prostředí jedinec vyrůstá, jak jej ovlivňuje školní prostředí, popř. vrstevnická skupina. Agresivita ale může být způsobena i organickým poškozením mozku, např. limbického systému nebo poškození cerebrálního kortexu (kůry mozkové). Laloky mozkové kůry jsou úzce spjaty se sociálním učením. Proto jejich poškození může vést k výskytu agresivního chování. Například děti, které mají poškozený čelní lalok, se mohou jevit jako velmi impulzivní, citlivé na provokace, náladové, výbušné, agresivní a neklidné. Ve vývoji agresivity u dítěte hraje značnou roli rodinná výchova. (Martínek, 2009)

U moderních rodičů se často setkáváme s tím, že své děti k agresivitě nabádají. Důvod je jednoduchý – je zlá doba a kdo nemá „ostré lokty“, ten se ve společnosti neprosadí. Dalším problémem může být, že rodiče své dítě neustále omlouvají. Nechtějí si připustit, že by jejich dítě dělalo něco špatného. Jejich dítě se doma chová bezproblémově. Často viníky hledají v řadách spolužáků nebo dokonce učitelů. V některých případech se zbavují své zodpovědnosti argumentem, že škola je tu od toho, aby problémové chování žáků eliminovala. (Elliottová, 1994)

3 ŠIKANA VE ŠKOLNÍM PROSTŘEDÍ

Jelikož kybernetické šikana úzce souvisí se školou, uznala jsem za vhodné nejprve charakterizovat šikanu ve školním prostředí.

Přesné zmapování šikany na školách je velmi obtížné. Je to dáno hlavně tím, že je šikana skrytá. Nejrůznější průzkumy ukázaly, že k šikaně dochází hlavně na základních a speciálních školách a na učilištích. Šikanování se ale objevuje na všech školách, nedá se bohužel říci, že některá škola je naprosto imunní vůči šikaně. (Kolář, 2005)

3.1 Fáze šikany

- 1) Ostrakismus – jedná se převážně o psychickou formu násilí. Oběť se necítí v kolektivu dobře (není příliš oblíbená). Spolužáci si z ní utahují, pomlouvají ji nebo dochází k naprosté ignoraci. Tato forma mívá další negativní vývoj.
- 2) Fyzická agrese a přitvrzování manipulace – příčiny mohou být dvojí. Ve skupině se z jedince, který je psychicky týrán stává „ventil“ k uvolňování napětí. Oběť slouží k odreagování pro celou skupinu. V druhém případě se ve skupině sejde více agresivních osob, které využívají ostatní k uspokojení osobních potřeb. Agresivním chováním si připadají jedinci mocní a tento pocit je motivuje k opakování agrese.
- 3) Klíčový moment, vytvoření jádra – spolupráce agresivních jedinců a systematické, plánovité šikanování obětí. Třída je již rozdělena do skupin – slabší (oběti) a silnější (agresoři). Pokud nevznikne silnější pozitivní skupina, tak agresoři v šikaně pokračují a šikana přechází do dalšího stádia.
- 4) Většina přijímá normy agresorů – normy jsou přijaty a stávají se nepsanými pravidly pro všechny jedince skupiny. Nikdo se agresorům nedokáže vzepřít. Aktivně se začínají účastnit agrese i ti žáci, kteří byli dříve klidní a ukáznění.
- 5) Totalita nebo dokonalá šikana – rozdělení skupiny na dvě sorty – otroci a otrokáři. Agresoři se považují za vůdce celé skupiny (nadlidé, „kingové“) a oběti se stávají nevolníky. Oběti musí plnit veškeré rozkazy agresorů, jinak jsou potrestány. Aby se jedinci vyhnuli trestu, udělají pro agresory cokoliv. Tento stupeň šikany je spíše charakteristický pro věznic a vojenské prostředí. (Kolář, 2005)

3.2 Hlavní charakteristiky agresora šikany

Agresor bývá většinou tělesně zdatný, obratný a silný jedinec. Ale nejde vždy jen o tělesně zdatné děti. Agresorem může být také jedinec, který dokáže svou inteligenci, spojenou s krutostí a bezohledností zmanipulovat k šikaně ostatní žáky. Je nutné vyvrátit společensky uznávaný názor, že agresorem je vždy dítě, které si kompenzuje své problémy na druhých. Opak je pravdou, šikanující děti jsou většinou sebevědomé a netrpí úzkostmi, jejich raný vývoj byl však poškozen nevhodnou výchovou. Charakteristické rysy pro agresory jsou: snaha mít nad někým moc, ovládat jej a prosazovat se na úkor obětí šikany. Tito jedinci mají radost z ubližování jiným dětem. Vidí motivy k agresivnímu chování všude, i tam kde nejsou. Smutné je, že šikanujícím se může stát i dítě, které je přítelem agresora a jedná tak jen proto, aby se on sám nestal obětí šikany. (Říčan, 1995)

3.3 Hlavní charakteristiky obětí šikany

Obětí šikany se může stát téměř kdokoli. Dítě může být šikanováno pro některou z jeho předností, např. dobrý prospěch. Dále hrozí šikana jedinci, který je v kolektivu nový, pochází ze sociálně slabé rodiny nebo je fyzicky slabý, neobratný. Agresori si k šikaně vybírají oběť, která má nějaký handicap, např. vzhledová vada, brýle, obezita. Mezi psychické vlastnosti obětí šikany můžeme zařadit plachost, jedinec je tichý, má sklon k tomu jednat submisivně, je precitlivělý a odmítá násilí. (Říčan, 1995)

3.4 Prevence šikany

Je podstatné, aby se učitel zajímal o vztahy ve třídě, žáky pozoroval při práci, popř. s nimi vedl rozhovory. Tyto rozhovory mohou pomoci včasnému odhalení šikany nebo vést k velmi dobré prevenci před agresivním chováním ve třídě. Klíčovým momentem může být chování žáků během přestávek. Proto by měl být na chodbách vždy pedagogický pracovník, který má dozor. Tím se výrazně eliminují situace, při kterých by mohlo docházet k šikaně. Zajímavým klíčem k prozkoumání situace v jednotlivých třídách je anonymní dotazník. (Říčan, Janošová, 2010)

Pro rodiče, jejichž dítě se v minulosti již stalo obětí šikany, je nejdůležitější nalézt příčinu předchozí agrese a snažit se pozměnit chování svého dítěte. Také je velmi nutné naučit dítě opatrnosti. (Bourcet, Gravillonová, 2006)

4 KYBERNETICKÁ ŠIKANA

V rámci rozvoje moderních technologií vzniká i nový typ šikany – kybernetická, elektronická šikana.

4.1 Základní rysy kybernetické šikany

Prvním problémem u kybernetické šikany je anonymita. Agresor většinou vystupuje pod cizím jménem nebo přezdívkou, a proto je velmi obtížné zjistit jeho pravou identitu. Může se tedy stát, že oběť se ani nedozví, kdo ji šikanuje, proto je pro ni velmi těžké se tomuto typu agrese bránit. Anonymita umožňuje agresorovi neustále stupňovat násilí a jedná tak, jak by se v „normálním“ životě nezachoval. Dalším zajímavým faktem je, že agresor si může vybrat oběť náhodně. Oběť tedy agresora nikdy neviděla. Kybernetická šikana není vázaná na čas ani na místo. Šikanující tedy nemusí být v době šikany na stejném místě jako oběť. Šikanující jedinec nemá možnost před touto agresí utéci, jelikož její šíření je rychlé a dostihne ho kdekoliv, ať už se jedná o kybernetickou šikanu pomocí internetu nebo mobilního telefonu. Role agresora i oběti se mohou změnit. Agresorem nemusí být vždy fyzicky silnější a zdatnější jedinec, většinou se jím stává jedinec, který je zdatný v používání komunikačních technologií. Nezáleží na věku agresora ani oběti, tento typ šikany se objevuje ve vrstevnických skupinách, ale i napříč generacemi. Obětí šikany se tedy často stává i učitel. Ohroženou skupinou jsou i děti, které jsou na moderních informačních technologiích závislé. Další hrozbou kybernetické šikany je fakt, že násilí přihlíží mnoho lidí. Okruh jedinců, kteří se baví na úkor šikanovaného, již není zúžený pouze na školní třídu, popř. vrstevnickou skupinu, ve které jedinec tráví volný čas, ale rozšiřuje se na celé město, kraj, republiku. (Kyberšikana a její prevence, 2009)

4.2 Způsoby realizace kybernetické šikany

Způsoby realizace kyberšikany můžeme rozdělit na přímý útok a zprostředkovaný útok. Přímým útokem je myšleno posílání SMS zpráv, e-mailů, tvorba blogů, internetové ankety, které poškozují oběť. Agresor je tedy vykonavatelem této šikany. Zprostředkované útoky jsou realizovány třetí osobou, která ani nemusí vědět, že se zapojila do šikanování. Touto manipulací ostatních dětí si získává agresor na svou stranu stále více lidí, kteří mu budou v šikanování pomáhat. (Hollá, 2010)

4.3 Typy kybernetické šikany

Podoby kybernetické šikany jsou různorodé. Willard (In Chromý, 2010) uvádí tyto formy:

- 1) Zatracení neboli flaming – jedná se o rozesílání vulgárních, urážlivých nebo zlomyslných emailů nebo SMS zpráv o konkrétní osobě.
- 2) Harašení neboli on-line harassment – znamená neustálé odesílání útočných SMS zpráv nebo emailů.
- 3) Pronásledování neboli cyberstalking – vyhrožování (např. ublížením na zdraví) pomocí mobilního telefonu nebo jiných komunikačních technologií.
- 4) Degradace neboli degradation – rozesílání nebo zobrazování lživých nebo poškozujících informací.
- 5) Maskování neboli masquerade – vydávání se za jinou osobu a zároveň rozesílání informací, které by ji mohly poškodit.
- 6) Odhalování neboli outing – odhalování, přeposílání, zobrazování osobních materiálů, které obsahují intimní, zahanbující a soukromé informace. Může se jednat i o posílání nebo zveřejňování fotografií.
- 7) Vyloučení neboli exclusion – zveřejňování hrubostí, které vedou k vyloučení jedince ze společnosti.

4.4 Další nebezpečné komunikační praktiky

Podle internetového serveru e-bezpeci.cz, který byl vytvořen za účelem prevence a včasné identifikace nebezpečného chování mladé generace při používání moderních technologií, se můžeme setkat s těmito nebezpečnými komunikačními praktikami:

- 1) Kybergrooming: tento termín používáme ve spojitosti s uživateli internetu, kteří se snaží získat dětskou důvěru za účelem schůzky a pohlavního zneužití. Jedná se tedy často o pedofily. Můžeme se s tímto jevem setkat na chatech, seznamkách, ale i na ICQ nebo e-mailu. Kybergrooming má 5 fází:
  - a. Získání důvěry a touha izolovat jedince od okolí – agresor se snaží dostat do podvědomí dítěte jako jediná osoba, která mu rozumí, má problémy stejného druhu a snaží se dítěti pomoci.

- b. Získávání si dítěte jako kamaráda za pomoci dárků nebo jiných služeb – dítě podplácí
  - c. Dítě se stává emočně závislé na agresorovi – svěřuje agresorovi svá tajemství a toho agresor později využívá
  - d. Setkání
  - e. Sexuální obtěžování a zneužití dítěte
- 2) SMS spoofing – rozesílání falešných textových zpráv. Někteří mobilní operátoři umožňují posílat SMS zprávy s možností volby čísla odesílatele. Příkladem SMS spoofingu může být textová zpráva z telefonního čísla přítele, který píše, že se rozchází a přitom to píše cizí osoba.
- 3) Hoax – jedná se o poplašnou zprávu, která není založena na pravdě. Pro hoax je typické upozornění, aby příjemce tuto zprávu poslal všem svým známým. Velké procento dětí tyto zprávy posílá dál a tím podporuje jejich rozšíření.
- 4) Kyberstalking – stalking je pojem, kterým označujeme neustále pronásledování, které se stupňuje. Kyberstalking označuje takový typ pronásledování, ve kterém agresor používá k obtěžování jedince moderní technologie (mobilní telefon, internet). Pronásledovatel píše své oběti neustále emaily, SMS zprávy, popř. jí pořád telefonuje.
- 5) Phishing, pharming – tato nebezpečná aktivita souvisí s odcizením citlivých údajů, může se jednat o čísla platebních karet, PIN kódy, popř. hesla a údaje o bankovním účtu. Nejčastější způsob, který se používá k odcizení těchto osobních údajů je emailový spam, jehož doručovatelem má být reálná instituce (např. pojišťovna, banka). Oběť je převedena na falešnou internetovou stránku, kde poskytne tyto citlivé údaje a ty se pak dostanou do rukou třetí osoby (agresora). Tyto spamy se snaží vyvolat pocit nutnosti na email reagovat. Příklady formulací:

„Pokud neodpovíte do 48 hodin, váš účet bude zrušen. Pro obnovení klikněte na tento odkaz.“

„Na váš účet byla připsána platba v cizí měně. Potvrďte prosím převod přihlášením se na svůj účet. Klikněte na tento odkaz.“ (Kopecký, 2008)

- 6) Sociální inženýrství – je další z mnoha rizik, které sebou nese komunikace pomocí moderních technologií. Sociální inženýrství využívá důvěřivosti uživatelů a pomocí nejrůznějších technik působí na jedince tak, aby bylo změněno uvažování, postoje a názory jedinců. Uživatelům jsou předkládány nepravdivé, nebo různým způsobem upravené informace, a tím pak mohou útočníci získat opětovně důležité informace o uživatelích bez toho, aby něco tušili. Pro tzv. sociotechnický útok využívají útočníci tyto lidské vlastnosti: autoritu, sympatii, vzájemnost, důslednost, společenský souhlas, poukázání na zvláštní příležitost. Sociotechnický útok může probíhat v rámci elektronické pošty, chatu, ICQ, atd.
- 7) Sexting – označuje rozesílání zpráv se sexuálním obsahem. Může se jednat o textové zprávy, ale také o rozesílání fotografií nebo videí. Velmi často se stává, že tyto zprávy jsou k dispozici na internetu. Tento typ kybernetické šikany vede v rozšiřování dětské pornografie. (Kopecký, 2008)

4.5 Aktéři kybernetické šikany

Obětí kybernetické šikany se může stát jedinec, který se na internetu nechová příliš bezpečně. Odhaluje své osobní údaje, které mohou být později zneužity. Jestliže má být agresorem někdo z okolí oběti, pak jsou příčiny ke kybernetickému šikanování různé. Například obětí se může stát dítě, které není „IN“, jindy stačí pomluva nebo předsudek. Obětí kybernetické šikany se tedy může stát téměř kdokoli. Charakteristiky kyberagresorů jsou rozmanitější. Agresorem může být dítě, které se obětí šikany nebo kyberšikany již stalo. Také může tímto způsobem hájit svého blízkého přítele, který právě šikanou prochází. Snaží se pomstít svému nepříteli za nepříjemnosti, které mu dříve způsobil. Své chování za agresivní vůbec nepovažuje. Jiným druhem agresora je jedinec, který touží po moci. Tyto děti se svými činy musí pochlubit okolí a chtějí tak dosáhnout obdivu a autority. Jestliže nedosáhnou svého cíle, tak své útoky stupňují. Další typ je charakteristický pro děvčata, důvodem kybernetické šikany je pro tyto agresory nuda a s ní spojené hledání zábavy. Jak jsem se již zmínila, je častá hlavně u dívčích skupin, které taktéž touží po publiku. Cílem pro tato děvčata může být získání obdivu ve skupině nebo u chlapců. (Kyberšikana a její prevence, 2009)

Kybernetická šikana není jen problémem mezi žáky. Často se obětí této šikany stává přímo učitel. Děti mnohdy natáčí své učitele během vyučování a snaží se jej nachytat

v kompromitující situaci, za účelem pozdějšího zveřejnění a zesměšnění na internetu. Také se setkáváme s tím, že žáci vytvářejí hanlivé skupiny, ve kterých přímo útočí na své učitele (např. na sociální síti Facebook). Žáci, kteří se stávají kyberagresory často považují své chování za vtipné. Ve většině případů se oběť nedozví, zda se jedná opravdu o vtip nebo je to realita. (Hollá, 2010)

4.6 Prevence kybernetické šikany

V oblasti prevence kybernetické šikany je velmi zásadní, aby se rodiče zajímali o to, čemu se jejich děti na internetu věnují. Tento zájem, ale musí být oboustranný. Chápu, že je velmi těžké ochránit děti, které odmítají tuto pomoc. A proto by rodiče měli uvést důvody jejich zájmu. Děti si totiž často myslí, že jde o pouhé „šmírování“ ze strany rodičů.

1) Nezveřejňovat osobní informace na internetu

Mezi nejdůležitější prvky prevence, patří bezpečné chování na internetu. Není příliš vhodné, aby děti na internetu zveřejňovaly své osobní informace, jako je např.: jméno, příjmení, telefonní číslo, adresa, atd. Také je nebezpečné poskytovat svým přátelům nebo dokonce cizím lidem přihlašovací hesla. Nikdy nevíme, kdy se z přátel stanou nepřátelé, tím spíše u dětí.

2) Nevěřit všemu, co na internetu vidím, nebo čtu

Pro mnohé je snadné získat si dětskou důvěru. Na internetu se může kdokoliv vydávat za někoho jiného. Proto je velmi důležité nevěřit všemu, co nám jedinec o sobě na internetu napíše. I dospělý muž se může vydávat za 15-tiletou dívku.

3) Netiketa

Výraz netiketa (z anglického Netiquette) označuje internetovou etiku. Je důležité držet se určitých pravidel chování na internetu. Děti by se měly snažit být na internetu zdvořilé. Jestliže je někdo uráží, neměly by na tyto zprávy reagovat.

4) Neposílat zprávy v afektu

V každodenním životě je důležité jednat s chladnou hlavou, jedinec se tak může vyhnout mnoha problémům. Jinak tomu není ani v případě internetové komunikace.

5) Neotvírat zprávy od lidí, které neznáme

Může jít o nejrůznější spamy, díky kterým získá jiná osoba osobní informace, které může později zneužít proti dítěti. Jestliže dítě spatří pochybnosti, mělo by o této zprávě informovat rodiče.

6) Věřit svým instinktům

Jestliže se zdá být dítěti něco na internetu nebezpečné, je důležité, aby se tomuto místu vyhnul a raději o tom informovat rodiče. (Belsey, 2009)

Škola může také významně přispět v oblasti prevence kybernetické šikany. Existují různé programy, které jsou bezplatně nabízeny školám. Tyto programy obsahují školení, besedy a přednášky. Jejichž cílem je žáky seznámit s pojmy, které se týkají kyberšikany a zároveň je upozornit, jaká rizika přináší nebezpečné chování na internetu.

Čtrnáct základních škol z celé České republiky, se zapojilo do projektu nadace O₂ a vytvořily reklamní kampaň STOP KYBERŠIKANĚ. Děti měly za úkol, zapřemýšlet nad danou problematikou do takové míry, aby byly schopny o tomto novodobém problému hovořit. Od podzimu loňského roku probíhaly na školách projektové dny, děti vytvářely plakáty, prezentace a také natáčely reklamní spoty. (Udatná, 2011)

Dle mého názoru, byl tento krok opravdu vhodný, neboť nešlo jen o pouhé (mnohdy bezvýznamné) přebírání informací o problematice, ale děti zapojily svou kreativitu, popustily fantazii a samy se v projektu realizovaly, tím jistě získaly cenné zkušenosti.

5 KYBERNETICKÁ ŠIKANA A TRESTNÍ ZÁKON ČR

V trestním zákonu České republiky se s pojmem kybernetická šikana nesetkáme, ale agresor, který se dopouští kyberšikany může páchat například tyto trestné činy. Přehled paragrafů trestního zákona č. 40/2009 Sb.:

Tabulka 1

paragraf č.	trestný čin
§ 146	Ublížení na zdraví
§ 171	Omezování osobní svobody
§ 175	Vydírání
§ 177	Útisk
§ 184	Pomluva
§ 193	Zneužití dítěte k výrobě pornografie
§ 201	Ohrožování výchovy dítěte
§ 209	Podvod
§ 352	Násilí proti skupině obyvatel a jednotlivci
§ 353	Nebezpečné vyhrožování
§ 354	Nebezpečné pronásledování

(Vlachová, 2009)

Příklad:

Začátkem února tohoto roku policisté zatkli cizince, který se od roku 2008 a do 2011 dopustil přečinu sexuálního nátlaku, nebezpečného vyhrožování, vydírání a trestného činu násilí proti skupině obyvatel a proti jednotlivci. Tento muž sexuálně obtěžoval dívky (převážně mladistvé i nezletilé) přes internet. K vydírání používal pachatel prakticky veškeré moderní komunikační technologie. Dívkám vyhrožoval zabitím, únosem, ať už jejich nebo blízkých osob, či znásilněním. Požadoval, aby se dívky svlékly, popř. masturbovaly před

webkamerou. Obviněný mladík se k činům přiznal, v současné době je ve vyšetřovací vazbě. (Šrámek, 2011)

6 TECHNOLOGICKÁ ZÁVISLOST

Závislost na mobilním telefonu nebo internetu může být významným spouštěčem kybernetické šikany. Proto je pro mě velmi důležité objasnit pojmy týkající se závislosti, se zaměřením na závislosti nelátkové.

6.1 Pojem závislost

Závislost je chápána jako soubor změn psychického a tělesného charakteru. Tyto změny vznikají v důsledku pravidelného zneužívání látek, které mají psychoaktivní účinky (závislost látková). Mezi hlavní příznaky závislosti patří například velká touha, nutkání po získání a užití drogy. Jedinec není schopen sebekontroly při užívání návykové látky a při snaze snížit obvyklou dávku nebo úplné abstinenci se objevuje abstinenční syndrom. (Vágnerová, 1999)

6.2 Nelátková závislost

V souvislosti se změnami ve společnosti se také mění druhy sociálně patologických jevů. Rozvoj novodobých komunikačních technologií přináší dnešní společnosti mnoho pozitiv. Komunikace je díky těmto technologiím rychlejší, jednodušší a stává se nedílnou součástí života všech lidí. Na druhou stranu, ale také způsobuje silný rozvoj tzv. závislosti nelátkové povahy (komunikačních závislostí). Tento patologický jev je relativně nový, proto jej nenajdeme v oficiálních diagnostických tabulkách MKN-10. (Hupková, 2010)

Novodobé nelátkové závislosti mají velmi podobné rysy s nejznámější návykovou a impulzivní poruchou – patologickým hráčstvím. K typickým projevům této poruchy patří:

- velmi silné nutkání po příjemných zážitcích a vysoká zaujatost těmito činnostmi (patologické hráčství, hraní počítačových her, závislosti na internetu a mobilním telefonu – posílání SMS a „surfování“)
- problémy se sebekontrolou při jednotlivých činnostech (zvyšuje se frekvence a čas strávený těmito činnostmi)
- preferování těchto činností nad činnostmi jinými (povinnosti, koníčky, jedinec tyto činnosti zanedbává)

- pokračování v těchto činnostech i přes fakt, že jedinci tato činnost působí problémy (problémy finanční, společenské, psychické, sociální, ale i v rodinném životě). (Benkovič, 2007)

6.3 Závislost na internetu

Ivan Goldberg, americký psychiatr zavedl pojem internetová závislost – IAD. Jedná se o široký rozsah poruch chování a problémů, které se týkají také sebekontroly impulzů. (Benkovič, 2007).

Benkovič (In Horváthová, Sejčová, 2010) uvádí všeobecně uznávaný názor, že když jedinec na internetu stráví více jako 3 – 4 hodiny denně, začíná problém se závislostí, z důvodu ztráty kontroly nad svým chováním. Problémy se závislostí na internetu mohou mít různé zaměření. Někdo má problém s chatováním, internetovým hráčstvím nebo kybernetickým sexem.

Dle Youngové (In Horváthová, Sejčová, 2010) můžeme vymezit rysy závislosti na internetu takto:

- jedinec myslí na internet, i když není připojený (cítí se být internetem přehnaně zaměstnaný)
- má silnou potřebu zvyšovat čas strávený na internetu
- není schopen sebekontroly při používání internetu
- když se snaží omezit čas trávený na internetu, cítí se znepokojený
- internet je pro jedince únik od problémů
- lže rodinným příslušníkům, přátelům jen proto, aby zakryl rozsah času stráveného na internetu
- riskuje ztrátu sociálních vztahů
- i přes finanční či jiné problémy se neustále vrací k užívání internetu
- jestliže není připojený na internetu, pociťuje úzkost a depresi
- na internetu tráví více času, než plánoval

Nešpor (In Horváthová, Sejčová, 2010) upozorňuje na několik závažných psychických rizik, které jsou způsobeny nadměrným užíváním počítače. Patří mezi ně např. zanedbávání

přípravy do školy, s tím spojený neprospěch, zánik reálných vztahů a vznik povrchových vztahů s lidmi na internetu, agresivita, úpadek prosociálního chování, úzkost v sociálních vztazích a zhoršení mezilidských vztahů. Dále uvádí, že existuje úzká souvislost mezi hráním počítačových her, šikanováním a problémových chování.

6.4 Závislost na mobilním telefonu

Mezi charakteristické znaky jedince, který je závislý na mobilním telefonu a posílání SMS zpráv (podobně jako u gamblingu) patří:

- sny o tom, jak jedinec telefonuje nebo pracuje s telefonem
- neustálé zvyšování počtu odeslaných zpráv a stále častější telefonáty
- prodlužuje se čas telefonátů
- jedinec pocítuje nutkání zatelefonovat si nebo posílat SMS zprávy
- při telefonování pocítuje příjemné vzrušení

Za časté spouštěče závislosti na mobilním telefonu jsou považovány pocity nudy, nedostatek možností k smysluplnému trávení volného času, málo zajímavých podnětů k činnosti, dostatek finančních prostředků. Hlavními negativními důsledky závislosti na telefonování a posílání textových zpráv jsou finanční (nedostatek financí může vést ke krádežím), rodinné, ale i vztahové a společenské. Tato závislost může jedinci zapříčinit i mnohé zdravotní problémy: bolesti hlavy, poruchy soustředění, spánku, paměti, neustálá únava organismu, oslabení imunitního systému, v horších případech může dojít k problémům látkové přeměny, k srdečním nebo endokrinním poruchám. (Horváthová, Sejčová, 2010)

Jestliže si osoba, která má dané predispozice k těmto závislostem, vytvoří silný vztah k mobilnímu telefonu, může tato závislost kdykoli nabýt charakter psychické poruchy, která úzce souvisí s poruchou, jež vzniká u jedinců závislých na návykových látkách. Jestliže nemá dojít k těmto důsledkům, tak je jedním z nejúčinnějších preventivních kroků včasné odhalení příznaků závislosti (u dětí to může být zhoršený prospěch ve škole, únava, ztráta stávajících zájmů, starých přátel). Dále je nutné, aby rodiče stanovili jasná pravidla při používání telefonu, nenechat děti zahálet a poskytnout jim možnosti aktivního trávení volného času. (Kraus, Hroncová, 2007)

II. PRAKTICKÁ ČÁST

7 PROJEKT VÝZKUMU

7.1 Výzkumný problém

Kybernetická šikana není v moderní společnosti neobvyklým jevem, proto jsem si také vybrala tohle aktuální téma pro moji práci. Pomocí dotazníkové metody zjišťuji, do jaké míry jsou žáci 8. a 9. tříd seznámeni s problematikou kyberšikany. Jestli mají přehled o základních pojmech, které se kybernetické šikany týkají. Zda se s kyberšikanou setkali v praxi, ať už jako oběti nebo agresoři.

7.2 Cíl výzkumu

Cílem výzkumu je zjistit do jaké míry jsou žáci informováni o problematice kybernetické šikany.

7.2.1 Dílčí cíle

- Zjistit, jestli se žáci někdy stali agresory, obětmi kybernetické šikany.
- Zjistit, jestli se žáci chovají na internetu bezpečně.
- Zjistit, jestli se rodiče starají o to, co jejich děti dělají na internetu.
- Zjistit, jestli jsou žáci závislí na internetu.
- Zjistit, zda žáci považují své chování za agresivní.

7.3 Druh výzkumu

Rozhodla jsem se pro svoji práci použít kvantitativní druh výzkumu.

Jedná se o číselné měření jednotlivých aspektů v nejrůznějších jevech. (Chrástka, 2007)

7.3.1 Výzkumná metoda

Jako výzkumnou metodu jsem zvolila dotazníkové šetření.

Dotazník je jednou z nejčastěji používaných metod pedagogického výzkumu. Charakteristickým rysem dotazníku je zjišťování dat o respondentovi, ale zahrnuje i jeho názory a postoje k nejrůznějším problémům, které jsou pro výzkumníka stěžejní. (Skutil, 2011)

Dotazník je systém předem promyšlených a smysluplně položených otázek, na které respondenti písemně odpovídají. (Chrástka, 2007)

Otázky byly konstruovány tak, aby vyhovovaly věku respondentů. Dotazník obsahuje 14 uzavřených, strukturovaných otázek a 5 podotázek, na které respondenti odpovídají jen v některých případech. Před samotným výzkumným šetřením, jsem dotazník předložila několika respondentům stejné věkové struktury, jako je výzkumný vzorek. Po vyplnění proběhla diskuse nad spornými otázkami a posléze jsem dotazník upravila do konečné podoby. Dle mého názoru je pro určenou věkovou kategorii srozumitelný.

Dále pak jsem zvolila dotazník, který byl zveřejněn v příručce *Kyberšikana a její prevence – příručka pro učitele*. Celý dokument je určený k prevenci kybernetické šikany na školách, byl vytvořen obecně prospěšnou organizací *Člověk v tísni Plzeň*, ve spolupráci s pedagogicko-psychologickou poradnou Plzeň. Dotazník je určen pro žáky základních škol. Dotazník obsahoval 18 otázek, které mají za úkol zjistit, jestli se mezi respondenty objevují kyberagresori. Do dotazníku jsem přidala otázku, jejímž cílem je zjistit, zda si respondenti své chování uvědomují. (*Kyberšikana a její prevence*, 2009)

7.4 Výzkumný vzorek

Jako výzkumný vzorek jsem zvolila žáky 8. a 9. tříd jedné základní školy a jednoho víceletého gymnázia. Výběr respondentů je náhodný a výsledky tohoto šetření nejsou zobecněné pro celou populaci. Výzkumné šetření proběhlo v březnu 2011. Celkový počet respondentů je 125 žáků, z toho 49 chlapců a 76 dívek.

7.5 Výzkumné předpoklady

- I. Předpokládám, že většina žáků nemá přehled o tom, co zařadit do kybernetické šikany.
- II. Předpokládám, že většina žáků se již stala obětí kybernetické šikany.
- III. Předpokládám, že většina žáků se na internetu nechová bezpečně (preventivní opatření kybernetické šikany).
- IV. Předpokládám, že více než polovina rodičů respondentů se zajímá o to, co jejich děti dělají na počítači.

- V. Předpokládám, že více než polovina dětí považuje zájem rodičů o to, co dělají na počítači za negativní.
- VI. Předpokládám, že více než polovina respondentů začíná mít problémy se závislostí na internetu.
- VII. Předpokládám, že se chlapci stávají kyberagresory častěji než dívky.
- VIII. Předpokládám, že většina agresorů si neuvědomuje, že se chová agresivně.

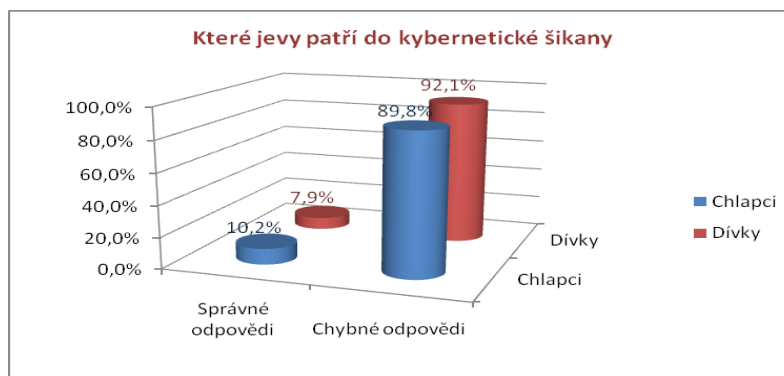
8 ANALÝZA DAT

8.1 Vyhodnocení dat, ověřování výzkumných předpokladů

I. Předpokládám, že většina žáků nemá přehled o tom, co zařadit do kybernetické šikany.

Otázka č. 2: Mezi kybernetickou šikanu patří? (Správné odpovědi jsou: a, b, c, d, e, f)

Graf 1

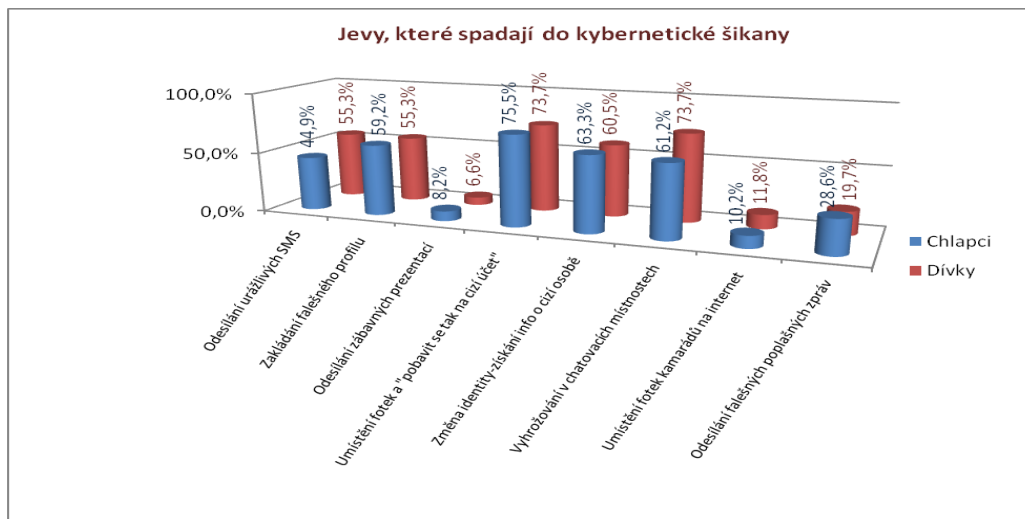

Tato otázka měla zjistit, zda mají žáci přehled o tom, jaké jevy jsou charakteristické pro kybernetickou šikanu. Pouze 10,2% chlapců a 7,9% dívek dokázalo přesně označit z uvedených možností všechny jevy, které spadají do kybernetické šikany.

I. výzkumný předpoklad byl potvrzen.

V následujícím grafu je znázorněno, které jevy podle žáků spadají do kybernetické šikany:

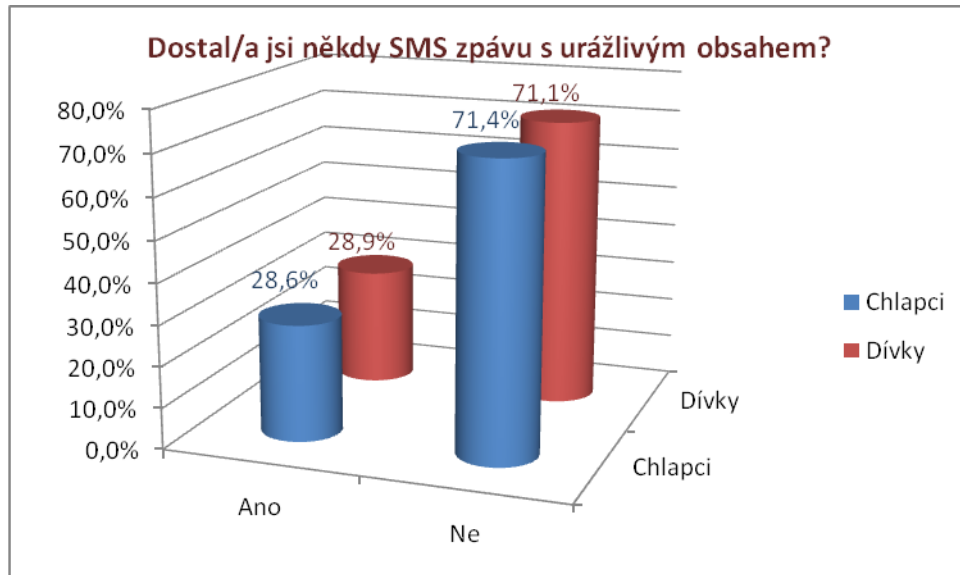
Graf 2

II. Předpokládám, že většina žáků se již stala obětí kybernetické šikany.

Otázka č. 3: Dostal/a jsi někdy SMS zprávu, která měla urážlivý obsah? (ať už anonymní nebo s odesílatelem)

Graf 3

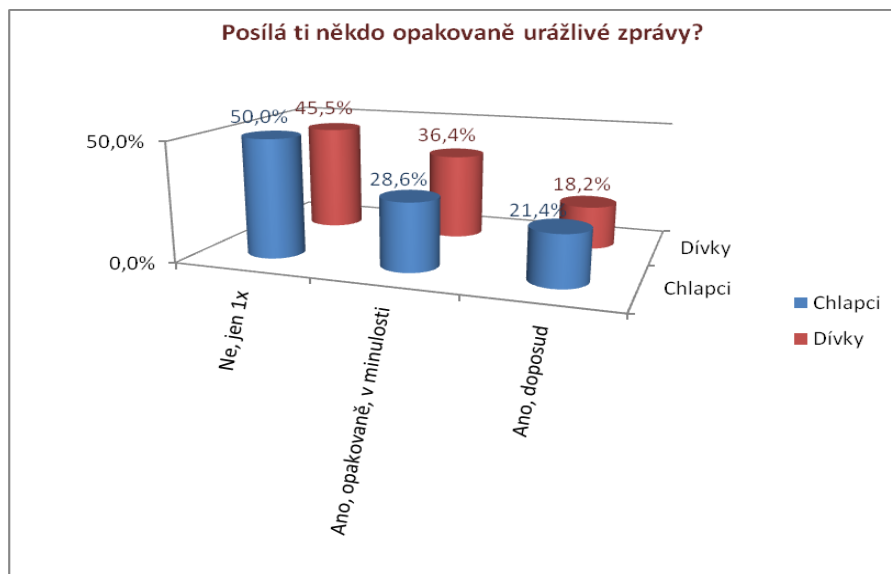

Většina dotázaných (71,4% chlapců a 71,1% dívek) nikdy nedostala SMS zprávu s urážlivým obsahem.

Otázka č. 3.1 Jestli jsi odpověděl/a ano, posílá/posílal ti někdo zprávy opakovaně?

(Je určena pro žáky, kteří tento typ zpráv někdy obdrželi, zjišťuje jak často jim byly tyto zprávy odesílány).

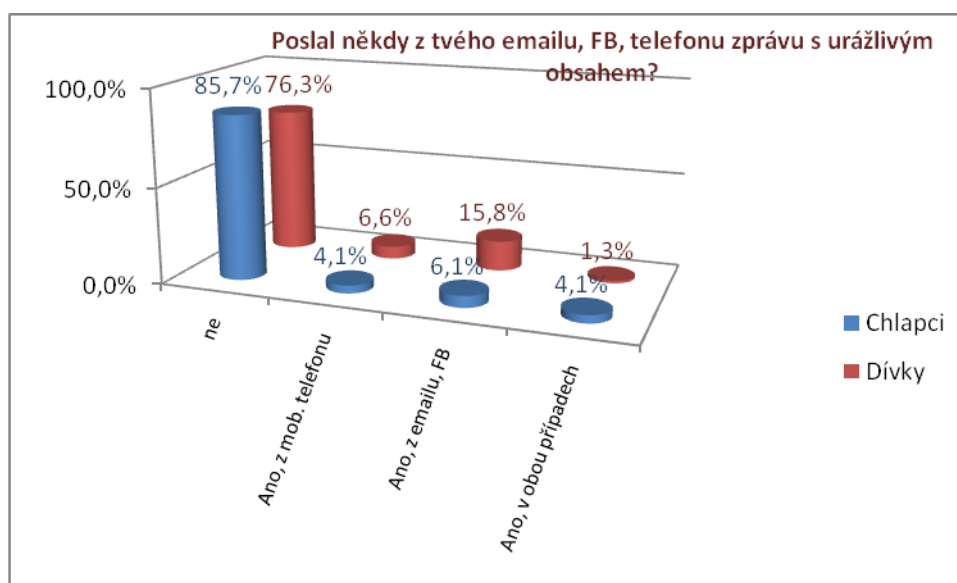
Graf 4

50% chlapců a 45,5% dívek, obdrželo urážlivou zprávu pouze 1x. Urážlivé SMS zprávy někdo neustále posílá 21, 4% chlapců a 18,2% dívek. Dalo by se tedy říci, že tito žáci jsou obětí kybernetické šikany pomocí mobilního telefonu (flaming).

Otázka č. 9: Stalo se ti někdy, že někdo poslal z tvého emailu, FB, atd. nebo telefonu zprávu s urážlivým obsahem?

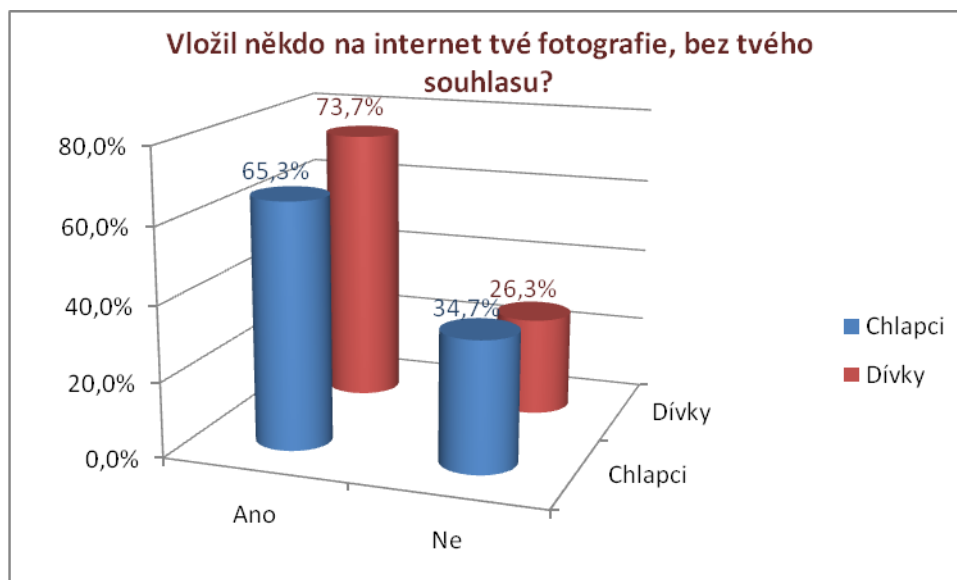
Graf 5

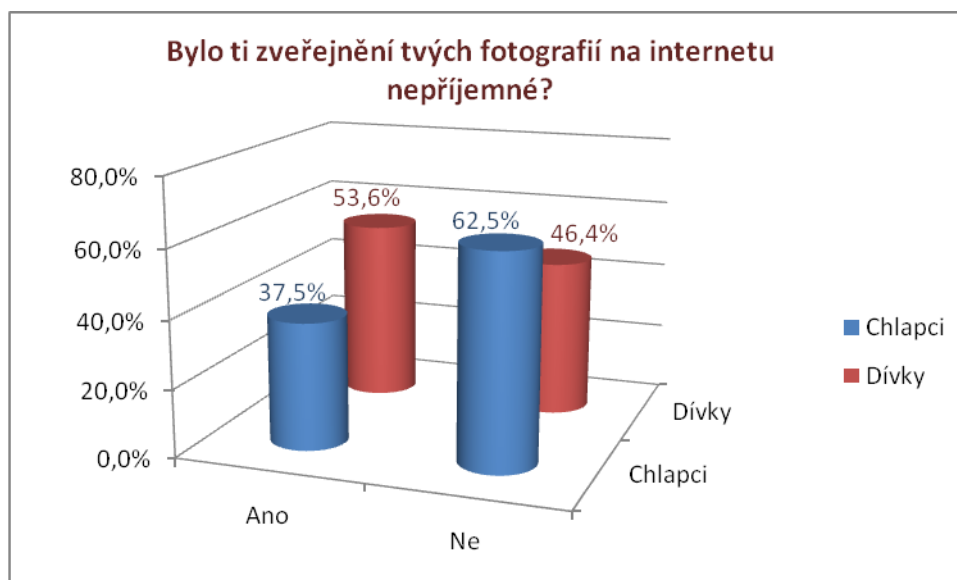
Většina respondentů (85,7% chlapců a 76,3% dívek) se nikdy nesešla s tím, že by někdo zneužil jejich mobilní telefon nebo email k tomu, aby jiné osobě odeslal zprávu s urážlivých obsahem. 15,8% dívek a 6,1% chlapců přiznalo, že někdo jiný poslal z jejich emailu urážlivou zprávu. 6,6% dívek a 4,1% chlapců se stalo obětí toho činu přes mobilní telefon a 4,1% chlapců a 1,3% dívek v obou případech (mobilní telefon i email, popř. Facebook).

Otázka č. 10: Stalo se ti někdy, že byly na internetu vloženy tvoje fotky nebo video, bez tvého souhlasu?

Graf 6

Graf 7

73,7% dívek a 65,3% chlapců přiznalo, že byly jejich fotografie zveřejněny na internetu. Více než polovině dívek (53,6%), bylo toto zveřejnění nepříjemné. 37,5% chlapců bylo zveřejnění těchto fotografií také nepříjemné. (Jedná se o outing)

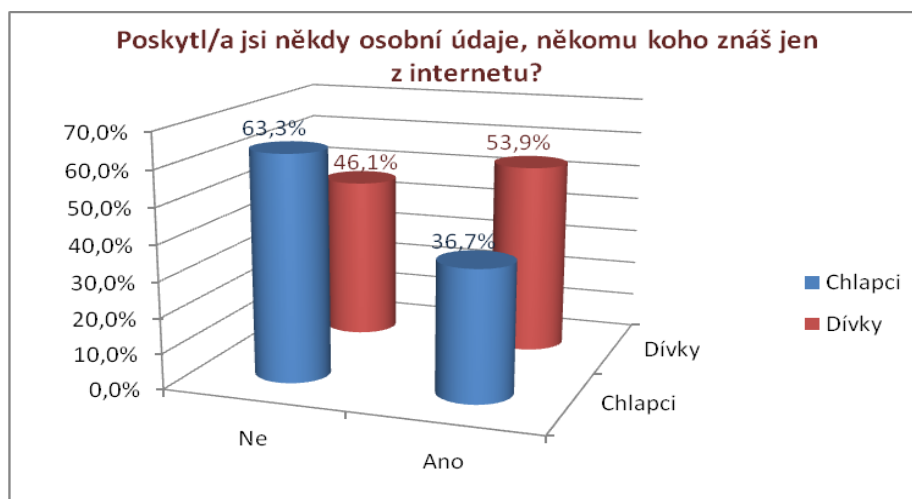
II. výzkumný předpoklad byl vyvrácen.

Většina respondentů se obětí kybernetické šikany nestala. Tento fakt mě mile překvapil. I přes tohle malé procento žáků by měla být, dle mého názoru zavedena preventivní opatření.

III. Předpokládám, že většina žáků se na internetu nechová bezpečně.

Otázka č. 6: Poskytl/a jsi někdy osobní údaje někomu, koho znáš jen z internetu?

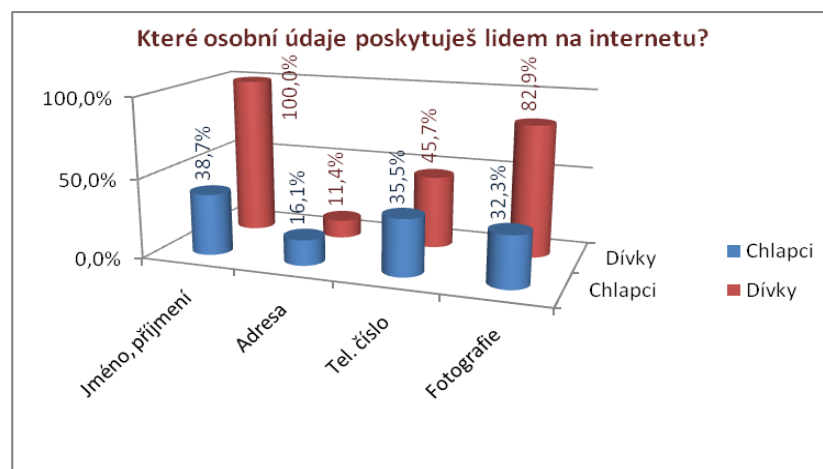
Graf 8

Poskytování osobních údajů jedinců, které známe pouze z internetu je nebezpečné. Tito jedinci mohou informace kdykoliv zneužít proti dítěti.

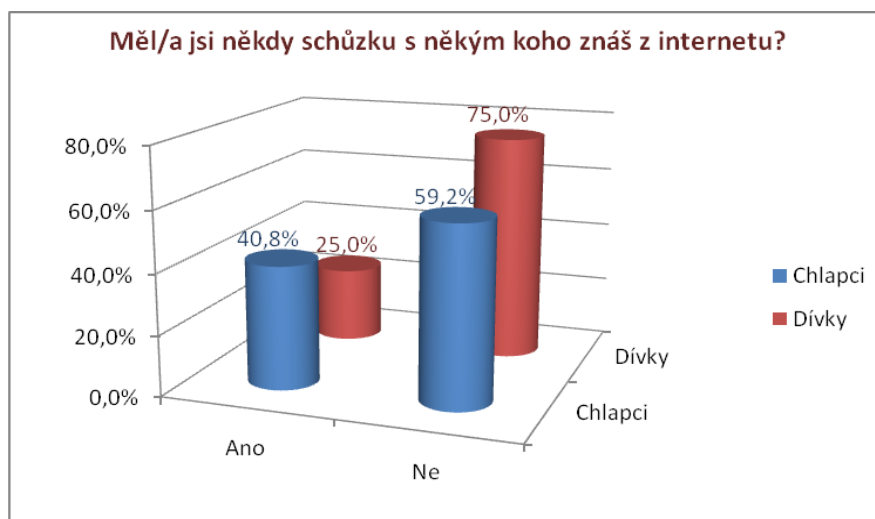
53,9% dívek a 46,1% chlapců poskytuje své osobní údaje. Tudíž se nechovají na internetu bezpečně. 100% dotázaných dívek a 38,7% chlapců poskytuje jedincům, které zná pouze z internetu své jméno a příjmení. 82,9% dívek a 32,3% chlapců poskytuje své fotografie. 45,7% chlapců a 35,5% dívek poskytuje své telefonní číslo. 16,1% chlapců a 11,4% dívek poskytuje adresu.

Graf 9

Otázka č. 7: Měl/a jsi někdy schůzku s někým, koho znáš jen z internetu?

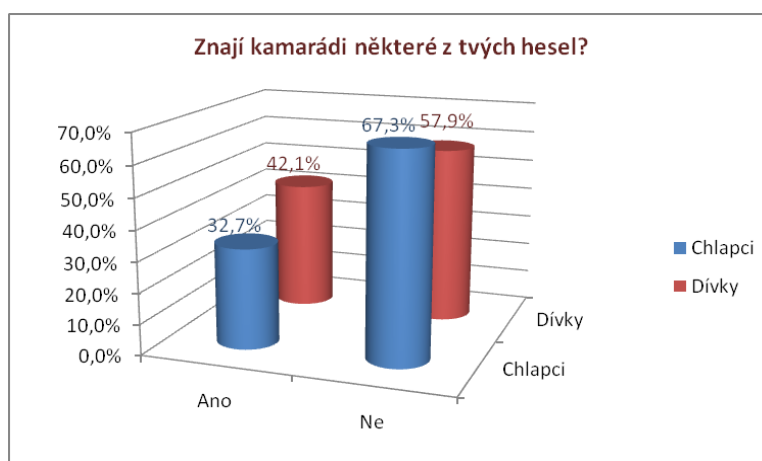
Graf 10

Scházet se s lidmi, které známe jen z internetu, může být také nebezpečné, nikdy totiž nevíme, s kým si píšeme. Internet přináší anonymitu a té mohou mnozí zneužít. 40,8% chlapců a 25% dívek již někdy měli schůzku s člověkem, kterého znají jen z internetu. Informace, které jim o sobě cizí jedinec poskytl/a byly u 73,7% dívek a 60% chlapců totožné s realitou. Chlapci nejčastěji uváděli, že se lišit vzhled. Dívky nejčastěji uváděly, že se lišil věk jedince.

Otázka č. 8: Vědí někteří z tvých kamarádů heslo na tvůj email nebo některý profil?

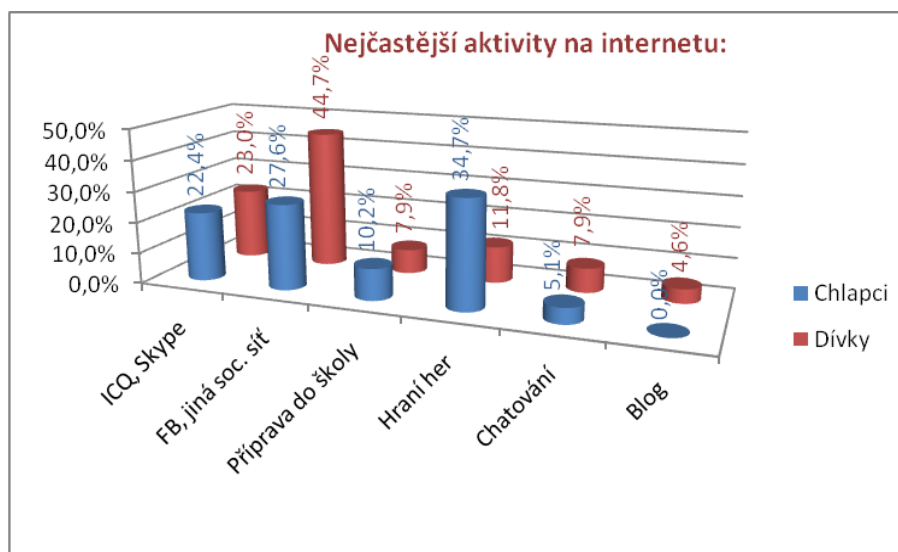
Graf 11

Dalším preventivním opatřením proti kybernetické šikaně je nerozdávat svá hesla přátelům. Nikdy nevíme, kdy se z přátel stanou nepřátelé. Heslo k emailu nebo jinému osobnímu profilu poskytlo svým přátelům 42,1% dívek a 32,7% chlapců.

Otázka č. 12: Na počítači se nejčastěji věnují (2 nejčastější aktivity):

Graf 12

Největší procento dívek na internetu používá Facebook nebo jinou sociální síť (44,7%), chlapci nejčastěji hrají hry (34,7%). Když žáci odpověděli, že se nejčastěji věnují ICQ, Skype, Facebook, chatovacím místnostem nebo používání blogu, měli za úkol odpovědět na podotázku, která se týkala zveřejňování osobních údajů nebo přidávání cizích lidí jako přátele. Výsledky jsou následující:

Graf 13

Většina respondentů své osobní údaje nezveřejňuje.

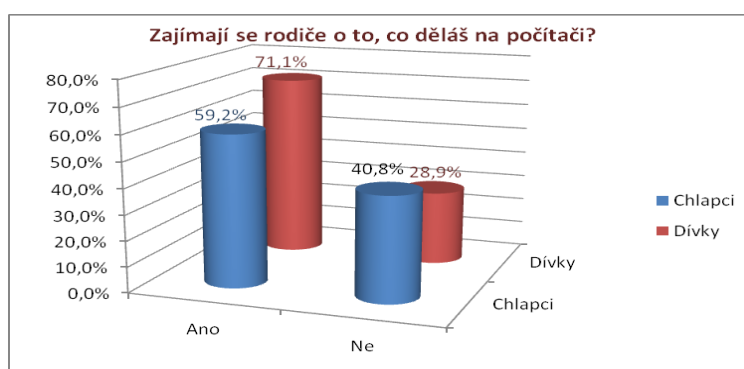
III. výzkumný předpoklad byl vyvrácen.

Více než polovina respondentů se chová na internetu bezpečně. Ale rozdíly nejsou příliš velké, takže bych přesto opět doporučila školám provést preventivní opatření. Žáci by neměli zveřejňovat své osobní údaje, dávají tak podněty potenciálním agresorům a mohou se tak snáze stát obětí kybernetické šikany.

IV. Předpokládám, že více než polovina rodičů respondentů se zajímá o to, co jejich děti dělají na počítači.

Otázka č. 11: Zajímají se rodiče o to, co děláš na počítači?

Graf 14

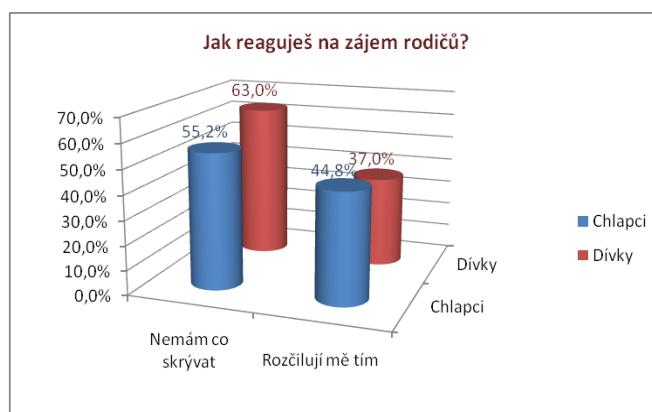
71,1% dívek a 59,2% chlapců uvedlo, že se jejich rodiče starají o to, co dělají na počítači.

IV. výzkumný předpoklad byl potvrzen.

Více než polovina respondentů odpověděla, že se jejich rodiče starají o to, co dělají na počítači.

V. Předpokládám, že více než polovina dětí považuje zájem rodičů o to, co dělají na počítači za negativní.

Graf 15

Za negativní považuje zájem rodičů 44,8% chlapců a 37% dívek.

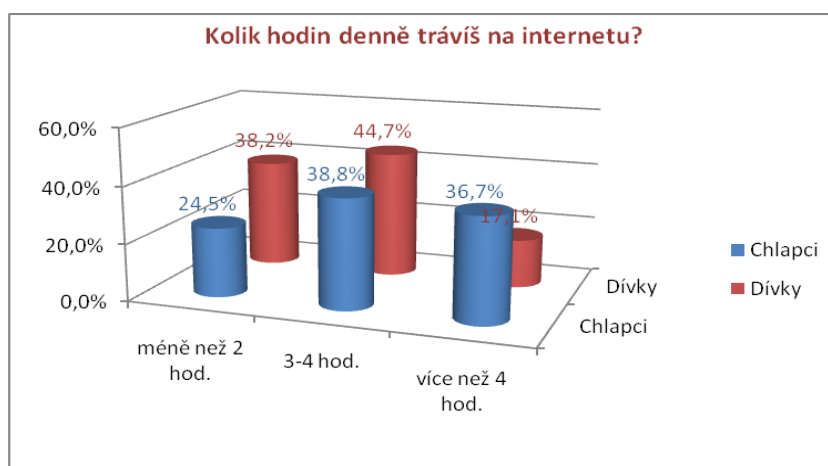
V. Výzkumný předpoklad byl vyvrácen.

Jelikož zájem rodičů hodnotí více než polovina respondentů kladně.

VI. Předpokládám, že více než polovina respondentů začíná mít problémy se závislostí na internetu.

Otázka č. 13: Kolik hodin denně trávíš na internetu?

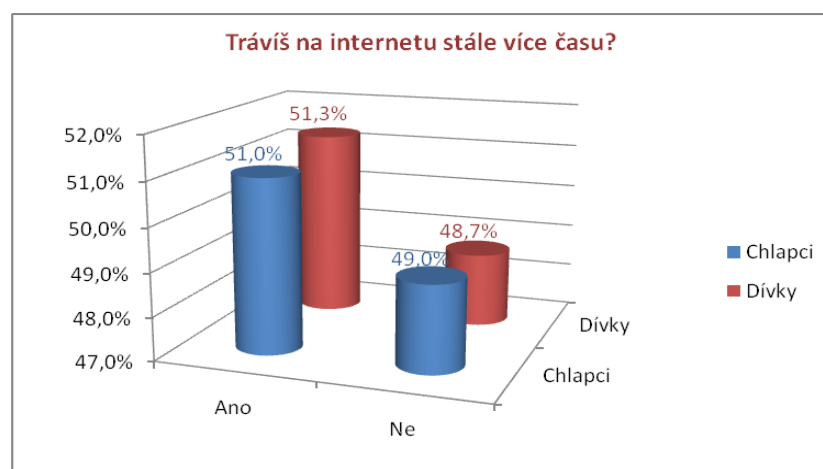
Graf 16

Jedinec, který tráví 3-4 hodiny denně na internetu začíná mít problémy se závislostí na internetu. 3-4 hodiny na internetu tráví 44,7% dívek a 38,8% chlapců. Více než 4 hodiny na internetu tráví 36,7% chlapců a 17,1% dívek.

Otázka č. 14: Trávíš na internetu stále více času?

Graf 17

Dalším ze znaků závislosti na internetu je, že doba, kterou jedinec ztráví na internetu se prodlužuje. 51,3% dívek a 51% chlapců přiznalo, že na internetu tráví stále více času.

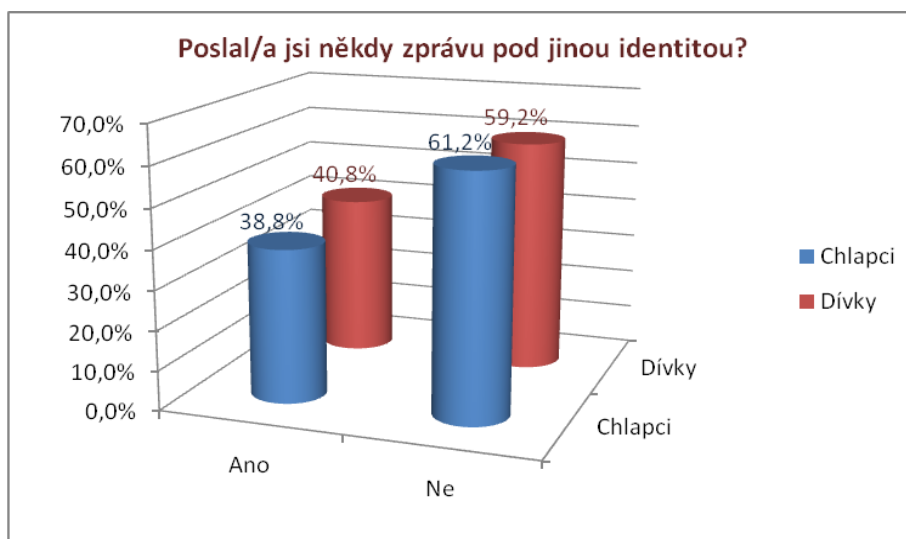
Jedinec, který je závislý na internetu je více náchylný k tomu, aby se stal obětí nebo agresorem kybernetické šikany.

VI. výzkumný předpoklad byl potvrzen.

VII. Předpokládám, že se chlapci stávají kyberagresory častěji než dívky.

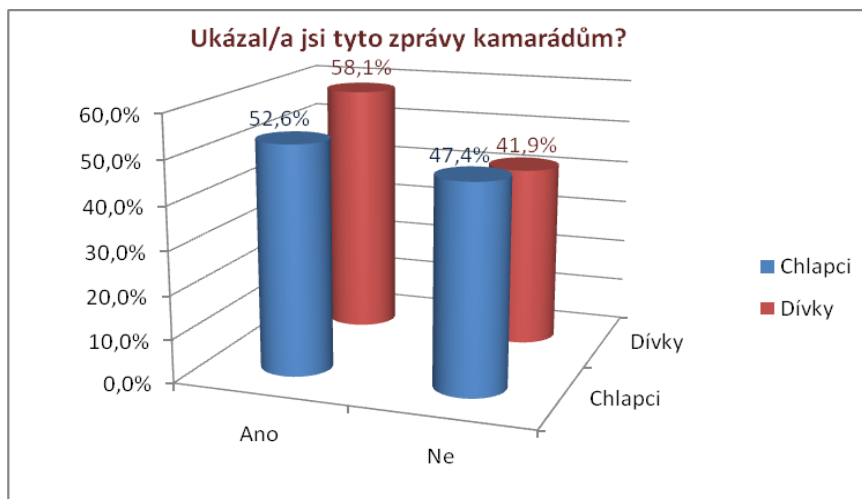
Otázka č. 4 Poslal/a jsi někdy SMS zprávu pod jinou identitou, za účelem legrace (např. vydával/a jsi se za jinou dívku/chlapce, abys zjistil/a, jak bude příjemce SMS reagovat)

Graf 18

40, 8% dívek a 38,8% chlapců již někdy poslali SMS zprávu pod jinou identitou. Více než polovina těchto respondentů ukázala tyto zprávy svým kamarádům, aby se také pobavili. Výsledky jsou znázorněny v následujícím grafu:

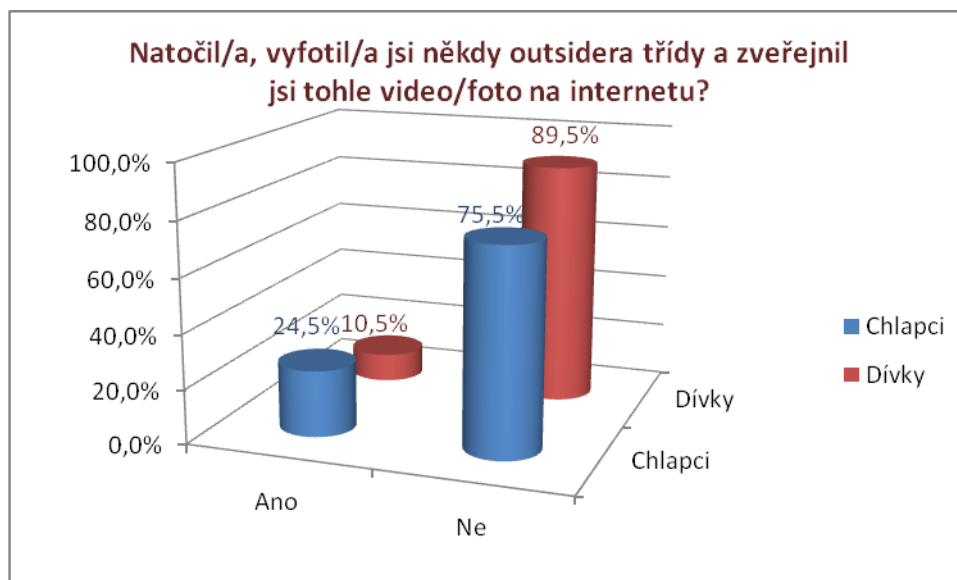
Graf 19

Dívky jsou agresivnější než chlapci.

Otázka č. 5 Natočil/a nebo vyfotil/a jsi někdy sám nebo s kamarády outsidera třídy, a zveřejnil/a jsi toto video nebo fotku na internet aby se ostatní lidé taky pobavili?

Graf 20

Záměrně jsem v otázce použila slovo „outsider“ a slovní spojení „aby se ostatní lidé také pobavili“. V tomto případě se tedy může jednat o outing. 24,5% chlapců a 10,5% dívek již tedy někdy outing použili. Z této otázky vyplývá, že chlapci jsou v tomto směru agresivnější než dívky.

Dotazníku č. 2, otázky č. 1-18

Tento dotazník má za úkol zjistit, jestli jsou žáci kyberagresory nebo se na počítači agresivně nechovají. Žáci měli za úkol odpovídat na 19 otázek. Poslední otázkou hodnotí, jestli si myslí, že jejich chování hraničí s kybernetickou šikanou. Na škále 0-1-2-3 zaznamenávali žáci, jak často provádějí různé aktivity na počítači, přičemž 0 znamená, že tuto aktivitu žák/yně nikdy nedělal/a, 1 – tuto aktivitu žák/yně udělal/a 1-2krát, 2 - tuto aktivitu žák/yně udělal/a 3-5krát, 3 – tuto aktivitu žák/yně udělal/a více než 5krát. Po sečtení jednotlivých bodů vychází následující hodnocení:

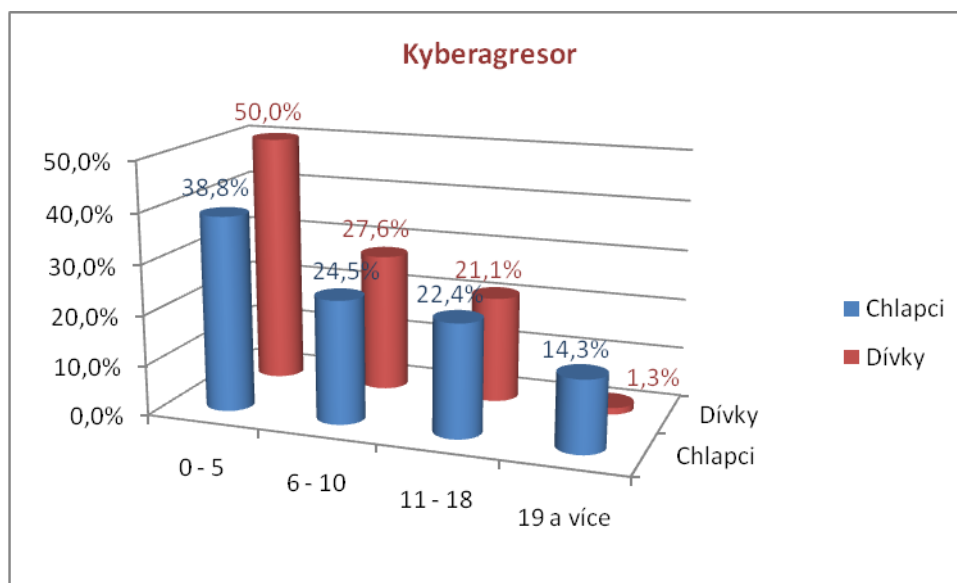
0 – 5 bodů: U žáka se neobjevují známky kyberšikanování.

6 – 10 bodů: Žák se dopustil kyberšikany v lehké formě.

11 – 18 bodů: Žák má silný sklon k tomu, aby se stal agresorem v kybernetické šikaně.

Více než 18: Žák je kybernetickým agresorem.

Graf 21

Z vyhodnocených dat vychází, že z celkového počtu žáků se 50% dívek a 38,8% chlapců se na internetu nechová agresivně. 27,6% dotázaných dívek a 24,5% chlapců, se někdy kybernetické šikany dopustilo. 22,4% chlapců a 21,1% dívek má silný sklon k tomu, aby se stali kyberagresory. 14,3% chlapců a 1,3% dívek kyberagresory jsou.

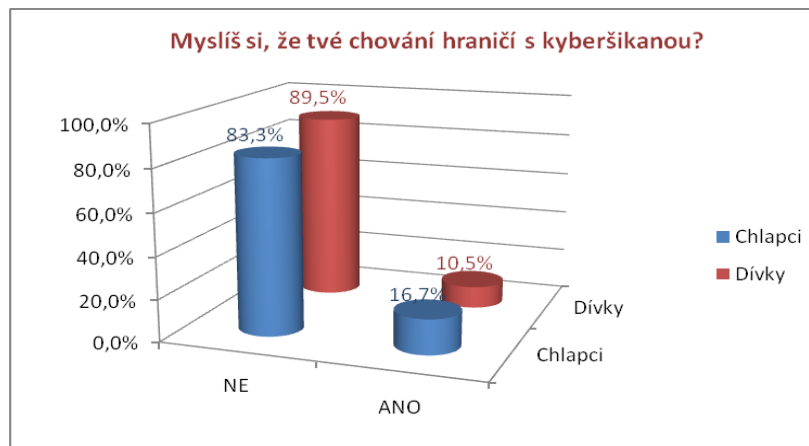
VII. výzkumný předpoklad byl potvrzen.

Dívky byly agresivnější pouze v jednom z případů, tudíž se na internetu chovají agresivněji chlapci.

VIII. Předpokládám, že většina agresorů si neuvědomuje, že se chová agresivně.

Dotazník č. 2, otázka č. 19: Myslíš si, že tvé chování hraničí s kyberšikanou?

Graf 22

Do tohoto hodnocení byli zahrnuti žáci, kteří získali 6 a více bodů. V jejich chování se tedy objevují známky agresivity. A z těchto žáků 89,5% dívek a 83,3% chlapců své chování za agresivní nepovažují.

VIII. výzkumný předpoklad byl potvrzen.

8.2 Shrnutí dat výzkumu

Hlavním cílem mého výzkumu bylo zjištění, jestli jsou žáci dostatečně informovaní o problematice kybernetické šikany. Při vyhodnocení dat, jsem dospěla k závěru, že většina žáků neví, které jevy by měli zařadit do kybernetické šikany. Obětí kybernetické šikany se stalo menší procento žáků, stejně tak i agresory kybernetické šikany. Přičemž agresivněji se na internetu chovají chlapci. Dalším zajímavým poznatkem, který vzešel z výsledků výzkumu je fakt, že většina z dotázaných žáků se chová na internetu bezpečně. Více než polovina žáků nezveřejňuje své osobní informace na internetu. I přesto si myslím, že prevence tohoto kybernetické šikany je důležitá.

Více než polovina rodičů se zajímá o to, co jejich děti dělají na internetu a více než polovina žáků na tento zájem reaguje pozitivně, zájem jejich rodičů jim tedy nevadí. Za negativní považují relativně vysoké procento žáků, kteří začínají mít problémy se závislostí na internetu a na internetu tráví stále více svého volného času.

ZÁVĚR

Šikana jako sociálně patologický jev se může objevit na jakékoliv škole. U kybernetické šikany tomu není jinak. A s případy kybernetické šikany se setkáváme stále častěji. To dokazuje i fakt, že během doby, kterou jsem věnovala vypracování této práce, jsem zaregistrovala mnoho nových případů kybernetické šikany. Jsem velmi ráda, že jsem si vybrala práci na tohle téma. Získala jsem tak mnoho zajímavých poznatků, které se tohoto relativně nového jevu týkají. To, že je u nás kybernetická šikana novinkou potvrzuje i nízký počet vhodné literatury, která by o této problematice pojednávala (v českém jazyce).

Při pečlivém vypracování praktické části jsem dospěla k zajímavým poznatkům. Významný byl pro mne fakt, že většina žáků netuší, jak se kybernetická šikana projevuje a tudíž si v mnoha případech ani nejsou vědomi, že se jí dopouštějí. Byla jsem ovšem potěšena tím, že se obětí kybernetické šikany stalo jen malé procento žáků, na druhou stranu je zde velmi důležitá prevence, ať už ze strany školy, žáků nebo rodičů. V opačném případě může dojít k tomu, že počet žáků, kteří mají negativní zkušenost s kybernetickou šikanou, bude neustále vyšší. Vedení škol, na kterých výzkum probíhal, požádalo o poskytnutí výsledků. Což svědčí hlavně o tom, že tyto školy mají zájem dozvědět se více o svých žácích a případně negativní jevy eliminovat. Školám bych doporučila preventivní opatření, poskytované různými agenturami, které se problematikou kybernetické šikany zabývají.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. BELSEY, B. An Ounce of Prevention [online]. *Cyberbullying.ca*. 2009 [cit. 2011-04-07]. Dostupné z WWW: <<http://cyberbullying.ca/info.html>>.
2. BENKOVIČ, J. Novodobé nelátkové závislosti. *Psychiatrie pro praxi* [online]. 2007, 6, [cit. 2011-03-04]. Dostupný z WWW: <<http://www.solen.cz/pdfs/psy/2007/06/03.pdf>>.
3. BOURCET, S., GRAVILLONOVÁ, I. *Šikana ve škole, na ulici, doma*. Praha: Albatros, 2006. ISBN 80-00-01552-8.
4. ELLIOTTOVÁ, M. Jak ochránit své dítě. Praha: Portál, 1994. ISBN 80-7178-034-0.
5. HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. Praha: Portál 2000, 776 s. ISBN 80-7178-303-X.
6. HOLLÁ, K. Elektronické šikanovanie ako výchovný problém. *Vychovávateľ*. Jún 2010, 10, s. 16-18.
7. HORVÁTHOVÁ, S., SEJČOVÁ, L. Technologická závislosť a jej prejavy u adolescentov. *Vychovávateľ*. Marec 2010, 7, s. 9-16.
8. HUPKOVÁ, I. Sú tzn. závislosti na komunikačných technológiách závažným novodobým problémom? *Vychovávateľ*. November 2010, 3, s. 10-14.
9. CHRÁSTKA, M. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2007. 272 s. ISBN 80-2471-369-1
10. CHROMÝ, J. *Kriminalita páchaná na mládeži*. Praha: Linde, 2010. 239 s. ISBN 978-80-7201-825-3.
11. KAŠPÁRKOVÁ, S. *Pedagogická diagnostika třídy a žáka*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati, 2009. 116 s. ISBN 978-80-7318-790-3.
12. KOLÁŘ, M. *Bolest šikanování*. Praha: Portál, 2005. 256 s. ISBN 80-7367-014-3.
13. KOPECKÝ, K. *E-bezpečí* [online]. 2008 [cit. 2011-04-22]. Dostupné z WWW: <<http://cms.e-bezpeci.cz/content/blogcategory/0/6/lang,czech/>>.

14. KRAUS, B., HRONCOVÁ, J. *Sociální patologie*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007. 325 s. ISBN 978-80-7041-896-3.
15. *Kyberšikana a její prevence - příručka pro učitele* [online]. Plzeň: Člověk v tísní, o.p.s., Statutární město Plzeň, 2009 [cit. 2010-12-12]. Dostupné z WWW: <<http://www.zkola.cz/zkedu/rodiceaverejnost/socialnepatologickejevvyajejichprevence/sikanaaagresivita/31005.aspx>>. ISBN 978-80-86961-78-1.
16. MARTÍNEK, Z. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Praha: Grada Publishing a.s., 2009. 152 s. ISBN 978-80-247-2310-5.
17. PROKOP, J. *Sociologie výchovy a školy*. Liberec: Technická univerzita, 2001. 96 s. ISBN 80-7083-579-6.
18. ŘÍČAN, P. *Agresivita a šikana mezi dětmi*. Praha: Portál, 1995. ISBN 80-7178-049-9.
19. ŘÍČAN, P., JANOŠOVÁ, P. *Jak na šikanu*. Praha: Grada, 2010. 155 s. ISBN 978-80-247-2991-6.
20. ŠRÁMEK, J. Cizinec tři roky na internetu sexuální nátlakem vydíral 80 žen. [online]. *Mediafax.cz*. 2011 [cit. 2011-03-18]. Dostupné z WWW: <<http://www.mediafax.cz/krimi/3184097-Cizinec-tri-roky-na-internetu-sexualnim-natlakem-vydiral-80-zen>>.
21. UDATNÁ, J. Stop kyberšikaně. [online]. *Minimalizace šikany*. 2011 [cit. 2011-04-07]. Dostupné z WWW: <<http://www.minimalizacesikany.cz/tiskove-zpravy/230-stop-kybersikane>>.
22. VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál, 2002, 444 s. ISBN 80-7178-678.
23. VLACHOVÁ, M. Trestná činnost spojená s internetovou kriminalitou [online]. *E-bezpečí*. 2009 [cit. 2011-03-18]. Dostupné z WWW: <<http://cms.e-bezpeci.cz/content/view/226/54/lang,czech/>>.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

IAD	Internetová závislost (Internet Addiction Disorder)
ICQ	Internetový komunikační program (I Seek You – Hledám tě)
PIN	Osobní identifikační číslo (Personal Identification Number)
MKN – 10	Mezinárodní klasifikace nemocí
SMS	Krátká textová zpráva (Short Message Service)

SEZNAM OBRÁZKŮ

<i>Graf 1</i>	33
<i>Graf 2</i>	33
<i>Graf 3</i>	34
<i>Graf 4</i>	34
<i>Graf 5</i>	35
<i>Graf 6</i>	36
<i>Graf 7</i>	36
<i>Graf 8</i>	37
<i>Graf 9</i>	37
<i>Graf 10</i>	38
<i>Graf 11</i>	38
<i>Graf 12</i>	39
<i>Graf 13</i>	39
<i>Graf 14</i>	40
<i>Graf 15</i>	40
<i>Graf 16</i>	41
<i>Graf 17</i>	41
<i>Graf 18</i>	42
<i>Graf 19</i>	42
<i>Graf 20</i>	43
<i>Graf 21</i>	44
<i>Graf 22</i>	44

SEZNAM TABULEK

<i>Tabulka 1</i>	24
------------------------	----

SEZNAM PŘÍLOH

P1: Dotazník č. 1

P2: Dotazník č. 2

P3: Tabulky četností

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK Č. 1

Milí žáci,

jsem studentka 3. ročníku Fakulty humanitních studií oboru Sociální pedagogika na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně. Nyní se Vám dostává do rukou dotazník, který je součástí mé bakalářské práce na téma Problematika kybernetické šikany.

Tímto bych Vás chtěla požádat o ochotu spolupracovat na mé práci a pravdivé vyplnění dotazníku. **Celý dotazník je ANONYMNÍ, tudíž se nepodepisujte.** Výsledky získané pomocí dotazníku budou sloužit k vypracování mé bakalářské práce.

Děkuji za pomoc, ochotu a čas.

Markéta Lasovská

1. Jsem:

Dívka   *Chlapec*

2. Mezi kybernetickou šikanu patří (více správných odpovědí):

- a) *Posílání urážlivých SMS zpráv pod identitou někoho jiného (z legrace)*
- b) *Zakládání falešného profilu (FB, libimseti, lide.cz, atd...) s fotky člověka, kterého nemám rád/nikdo ho nemá rád*
- c) *Přeposílání řetězcových dopisů, zábavných prezentací pomocí emailu (např. kamarádům)*
- d) *Umístění fotek či videí osob, které nemám rád/nikdo je nemá rád, za účelem „pobavit se na jeho účet“*
- e) *Dopisování (chat, ICQ, Skype, atd.) si s osobou pod jinou identitou za účelem získání osobních informací a pozdějším zneužití těchto informací*
- f) *Vyhrožování, nadávání, urážení cizích osob v chatovacích místnostech, popř. diskuzích*
- g) *Umístění fotek či videí kamarádů na internetu (např. ze školního výletu)*
- h) *Zasílání falešných poplašných emailových zpráv*

3. Dostal/a jsi někdy SMS zprávu, která měla urážlivý obsah? (at' už anonymní nebo s odesílatelem)

- a) *Ano (odpověz na ot. 3.1)*
- b) *Ne*

3.1 Jestli jsi odpověděl/a ano, posílá/posílal ti někdo zprávy opakovaně?

- a) *Ne, jen 1x*
- b) *Ano, zprávy mi byly posílány opakovaně, ale nyní už je vše v pořádku*
- c) *Ano tento typ SMS zpráv mi někdo posílá doposud*

4. Poslal/a jsi někdy SMS zprávu pod jinou identitou, za účelem legrace (např. vydával/a jsi se za jinou dívku/chlapce, abys zjistil/a, jak bude příjemce SMS reagovat)

- a) *Ano (odpověz na ot. 4.1.)*
- b) *Ne*

4.1 Ukázal/a jsi tyto zprávy svým kamarádům/kamarádkám, aby se také pobavili?

- a) *Ano*
- b) *Ne*

5. Natočil/a nebo vyfotil/a jsi někdy sám nebo s kamarády outsidersa třídy, a zveřejnil/a jsi toto video nebo fotku na internet aby se ostatní lidé taky pobavili?

- a) *Ano*
- b) *Ne*

6. Poskytl/a jsi někdy osobní údaje někomu, koho znáš jen z internetu?

- a) *Ne*
- b) *Ano, zakroužkuj které:*
  - *jméno a příjmení*
  - *adresu*
  - *telefonní číslo*
  - *fotografii*

7. Měl/a jsi někdy schůzku s někým, koho znáš jen z internetu?

a) *Ano (odpověz na ot. 7.1)*

b) *Ne*

7.1 Shodovaly se informace, které ti o sobě dotyčný/á poskytl/a s realitou?

a) *Ano*

b) *Ne, zakroužkuj, co bylo jinak:*

- *věk*
- *vzhled*
- *pohlaví*
- *jméno*

8. Vědí někteří z tvých kamarádů heslo na tvůj email nebo některý profil?

a) *Ano*

b) *Ne*

9. Stalo se ti někdy, že někdo poslal z tvého emailu, FB, atd. nebo telefonu zprávu s urážlivým obsahem?

a) *Ne*

b) *Ano, z mobilního telefonu*

c) *Ano, z emailu, FB, atd.*

d) *Ano v obou případech*

10. Stalo se ti někdy, že byly na internetu vloženy tvoje fotky nebo video, bez tvého souhlasu?

a) *Ano (odpověz na ot. 10.1)*

b) *Ne*

10.1 Bylo ti to nepříjemné?

a) *Ano*

b) *Ne*

11. Zajímají se rodiče o to, co děláš na počítači?

a) *Ano (odpověz na ot. č. 11.1)*

b) *Ne*

11.1 Jak reaguješ na tento zájem rodičů?

- a) *Nemám co skrývat, takže rodiče ví, co dělám na počítači.*
- b) *Rozčilují mě tím, nechci, aby rodiče věděli, co dělám na počítači.*

12. Na počítači se nejčastěji věnuji (zakroužkuj 2 nejčastější aktivity):

a) *Dopisování s přáteli přes ICQ, Skype*

- přidáváš si do přátel lidi, které neznáš?

ano   ne

b) *Používání facebooku nebo jiné sociální sítě (twitter, badoo, atd...)*

- přidáváš si do přátel lidi, které neznáš?

ano   ne

c) *Přípravě do školy*

d) *Hraní her*

e) *Chatování s novými lidmi*

- vyměňuješ si s novými přáteli osobní údaje (telefonní číslo, fotografie, adresa)?

ano   ne

f) *Úpravě svého blogu*

- zobrazuješ na svém blogu osobní údaje (telefonní číslo, fotografie, adresa)?

ano   ne

13. Kolik hodin denně trávíš na internetu?

- a) *Méně než 2 hodiny*
- b) *3-4 hodiny*
- c) *Více než 4 hodiny*

14. Trávíš na internetu stále více času? (Např.: Před rokem jsi trávil/a na internetu 2 hodiny, nyní 4 hodiny.)

- a) *Ano*
- b) *Ne*

PŘÍLOHA P II: DOTAZNÍK Č. 2

Na následující škále ohodnoťte sami sebe, zda a kolikrát jste se dopustili níže popsaných činností.

0 = nikdy

1 = 1 – 2krát

2 = 3 – 5krát

3 = více než 5krát

Už jsem (se) někdy...

1. přihlásil/a cizím přihlašovacím jménem, abych získal/a informace? 0 – 1 – 2 – 3
2. poslal/a email nebo online pohlednici z cizího účtu? 0 – 1 – 2 – 3
3. vydával/a na Internetu za někoho jiného? 0 – 1 – 2 – 3
4. obtěžoval/a nebo zastrašoval/a někoho přes Internet? 0 – 1 – 2 – 3
5. zamlčel/a svoji identitu s tím, aby ostatní hádali, kdo jsem? 0 – 1 – 2 – 3
6. předal/a dál soukromou konverzaci z „kecálek“ (*ICQ, Skype, QIP, Windows Messenger*) nebo email bez souhlasu druhé zúčastněné osoby? 0 – 1 – 2 – 3
7. změnil/a profil tak, abych někoho zmátl/a nebo vystrašil/a? 0 – 1 – 2 – 3
8. poslal/a fotky nebo nějaké informace o někom na web bez jeho souhlasu?
0 – 1 – 2 – 3
9. vyhlásil/a o někom na Internetu nebo přes „kecálek“ hlasování o čemkoli bez jeho souhlasu? 0 – 1 – 2 – 3
10. použil/a informace dostupné na webu k pronásledování, obtěžování, harašení nebo matení někoho konkrétního? 0 – 1 – 2 – 3
11. poslal/a někomu urážlivé nebo zastrašující zprávy, i když byly myšleny jako vtipy?
0 – 1 – 2 – 3
12. hovořil/a na webu sprostě? 0 – 1 – 2 – 3
13. přihlásil/a někoho jiného pro nějakou aktivitu na webu bez jeho svolení? 0 – 1 – 2 – 3
14. použil/a úmyslně takový nick v „kecálcích“ nebo emailovou adresu, která vypadá jako identita někoho jiného? 0 – 1 – 2 – 3
15. použil/a z jakéhokoli důvodu něčí heslo bez jeho svolení napadl/a cizí počítač, poslal/a virus nebo Trojského koně? 0 – 1 – 2 – 3
16. napadl/a někoho v interaktivní webové herně? 0 – 1 – 2 – 3

17. poslal/a na web nadávky nebo lži o někom jiném? 0 – 1 – 2 – 3

18. zúčastnil/a hlasování o výprasku“ (je vybrána osoba, která by měla dostat výprask a ty hodnotíš, jestli si jej zaslouží) nebo poslal do webové návštěvní knihy urážlivé a sprosté příspěvky? 0 – 1 – 2 – 3

19. Myslíš si, že tvé chování hraničí s kyberšikanou? ANO – NE

Děkuji za spolupráci.

Kyberšikana a její prevence - příručka pro učitele [online]. Plzeň: Člověk v tísni, o.p.s, Statutární město Plzeň, 2009 [cit. 2010-12-12]. Dostupné z WWW: <<http://www.zkola.cz/zkedu/rodiceaverejnost/socialnepatologickejevvyajejichprevence/sikanaaagresivita/31005.aspx>>. ISBN 978-80-86961-78-1.

PŘÍLOHA P III: TABULKY ČETNOSTÍ

Dotazník č. 1

2. Mezi kybernetickou šikanu patří:

	Chlapci		Dívky		Celkem	
	Abs. četnost	Rel. četnost (%)	Abs. četnost	Rel. četnost (%)	Abs. četnost	Rel. četnost (%)
Správné odpovědi	5	10,2	6	7,9	11	8,8
Chybné odpovědi	44	89,8	70	92,1	114	91,2
Celkem	49	100	76	100	125	100

3. Dostal/a jsi někdy SMS zprávu, která měla urážlivý obsah? (ať už anonymní nebo s odesílatelem)

	Chlapci		Dívky		Celkem	
	Abs. četnost	Rel. četnost (%)	Abs. četnost	Rel. četnost (%)	Abs. četnost	Rel. četnost (%)
Ano	14	28,6	22	28,9	36	28,8
Ne	35	71,4	54	71,1	89	71,2
Celkem	49	100	76	100	125	100

3.1 Jestli jsi odpověděl/a ano, posílá/posílal ti někdo zprávy opakovaně?

	Chlapci		Dívky		Celkem	
	Abs. četnost	Rel. četnost (%)	Abs. četnost	Rel. četnost (%)	Abs. četnost	Rel. četnost (%)
Ne, jen 1x	7	50,0	10	45,5	17	47,2
Ano, opakovaně v minulosti	4	28,6	8	36,4	12	33,3
Ano, doposud	3	21,4	4	18,2	7	19,4
Celkem	14	100,0	22	100,0	36	100,0

4. Poslal/a jsi někdy SMS zprávu pod jinou identitou, za účelem legrace (např. vydával/a jsi se za jinou dívku/chlapce, abys zjistil/a, jak bude příjemce SMS reagovat)

	Chlapci		Dívky		Celkem	
	Abs. četnost	Rel. četnost (%)	Abs. četnost	Rel. četnost (%)	Abs. četnost	Rel. četnost (%)
Ano	19	38,8	31	40,8	50	40,0
Ne	30	61,2	45	59,2	75	60,0
Celkem	49	100	76	100	125	100

- 4.1 Ukázal/a jsi tyto zprávy svým kamarádům/kamarádkám, aby se také pobavili?

	Chlapci		Dívky		Celkem	
	Abs. četnost	Rel. četnost (%)	Abs. četnost	Rel. četnost (%)	Abs. četnost	Rel. četnost (%)
Ano	10	52,6	18	58,1	28	56,0
Ne	9	47,4	13	41,9	22	44,0
Celkem	19	100	31	100	50	100

5. Natočil/a nebo vyfotil/a jsi někdy sám nebo s kamarády outsidersa třídy, a zveřejnil/a jsi toto video nebo fotku na internet aby se ostatní lidé taky pobavili?

	Chlapci		Dívky		Celkem	
	Abs. četnost	Rel. četnost (%)	Abs. četnost	Rel. četnost (%)	Abs. četnost	Rel. četnost (%)
Ano	12	24,5	8	10,5	20	16,0
Ne	37	75,5	68	89,5	105	84,0
Celkem	49	100	76	100	125	100

6. Poskytl/a jsi někdy osobní údaje někomu, koho znáš jen z internetu?

	Chlapci		Dívky		Celkem	
	Abs. četnost	Rel. četnost (%)	Abs. četnost	Rel. četnost (%)	Abs. četnost	Rel. četnost (%)
Ne	31	63,3	35	46,1	66	52,8
Ano	18	36,7	41	53,9	59	47,2
Celkem	49	100	76	100	125	100

Které osobní údaje jsi poskytl/a osobě, kterou jsi znal/a jen z internetu?

	Chlapci		Dívky		Celkem	
	Abs. četnost	Rel. četnost (%)	Abs. četnost	Rel. četnost (%)	Abs. četnost	Rel. četnost (%)
Jméno a příjmení	12	38,7	35	100,0	47	71,2
Adresa	5	16,1	4	11,4	9	13,6
Telefonní číslo	11	35,5	16	45,7	27	40,9
Fotografie	10	32,3	29	82,9	39	59,1
Celkem dotázaných	31		35		66	

7. Měl/a jsi někdy schůzku s někým, koho znáš jen z internetu?

	Chlapci		Dívky		Celkem	
	Abs. četnost	Rel. četnost (%)	Abs. četnost	Rel. četnost (%)	Abs. četnost	Rel. četnost (%)
Ano	20	40,8	19	25,0	39	31,2
Ne	29	59,2	57	75,0	86	68,8
Celkem	49	100	76	100	125	100

Shodovaly se informace, které ti o sobě dotyčný/á poskytl/a s realitou?

	Chlapci		Dívky		Celkem	
	Abs. četnost	Rel. četnost (%)	Abs. četnost	Rel. četnost (%)	Abs. četnost	Rel. četnost (%)
Ano	12	60,0	14	73,7	26	66,7
Ne - věk	3	15,0	4	21,1	7	17,9
Ne - vzhled	5	25,0	1	5,3	6	15,4
Ne - pohlaví	2	10,0	1	5,3	3	7,7
Ne - jméno	1	5,0	0	0,0	1	2,6
Celkem dotázaných	20		19		39	

8. Vědí někteří z tvých kamarádů heslo na tvůj email nebo některý profil?

	Chlapci		Dívky		Celkem	
	Abs. četnost	Rel. četnost (%)	Abs. četnost	Rel. četnost (%)	Abs. četnost	Rel. četnost (%)
Ano	16	32,7	32	42,1	48	38,4
Ne	33	67,3	44	57,9	77	61,6
Celkem	49	100	76	100	125	100

9. Stalo se ti někdy, že někdo poslal z tvého emailu, FB, atd. nebo telefonu zprávu s urážlivým obsahem?

	Chlapci		Dívky		Celkem	
	Abs. četnost	Rel. četnost (%)	Abs. četnost	Rel. četnost (%)	Abs. četnost	Rel. četnost (%)
Ne	42	85,7	58	76,3	100	80,0
Ano, z mob. telefonu	2	4,1	5	6,6	7	5,6
Ano, z emailu, FB	3	6,1	12	15,8	15	12,0
Ano, v obou případech	2	4,1	1	1,3	3	2,4
Celkem	49	100,0	76	100,0	125	100,0

10. Stalo se ti někdy, že byly na internetu vloženy tvoje fotky nebo video, bez tvého souhlasu?

	Chlapci		Dívky		Celkem	
	Abs. četnost	Rel. četnost (%)	Abs. četnost	Rel. četnost (%)	Abs. četnost	Rel. četnost (%)
Ano	32	65,3	56	73,7	88	70,4
Ne	17	34,7	20	26,3	37	29,6
Celkem	49	100	76	100	125	100

10.1 Bylo ti to nepříjemné?

	Chlapci		Dívky		Celkem	
	Abs. četnost	Rel. četnost (%)	Abs. četnost	Rel. četnost (%)	Abs. četnost	Rel. četnost (%)
Ano	12	37,5	30	53,6	42	47,7
Ne	20	62,5	26	46,4	46	52,3
Celkem dotázaných	32	100	56	100	88	100

11. Zajímají se rodiče o to, co děláš na počítači?

	Chlapci		Dívky		Celkem	
	Abs. četnost	Rel. četnost (%)	Abs. četnost	Rel. četnost (%)	Abs. četnost	Rel. četnost (%)
Ano	29	59,2	54	71,1	83	66,4
Ne	20	40,8	22	28,9	42	33,6
Celkem	49	100	76	100	125	100

11.1 Jak reaguješ na tento zájem rodičů?

	Chlapci		Dívky		Celkem	
	Abs. četnost	Rel. četnost (%)	Abs. četnost	Rel. četnost (%)	Abs. četnost	Rel. četnost (%)
Nemám co skrývat	16	55,2	34	63,0	50	60,2
Rozčilují mě tím	13	44,8	20	37,0	33	39,8
Celkem	29	100	54	100	83	100

12. Na počítači se nejčastěji věnuji (zakroužkuj 2 nejčastější aktivity):

	Chlapci		Dívky		Celkem	
	Abs. četnost	Rel. četnost (%)	Abs. četnost	Rel. četnost (%)	Abs. četnost	Rel. četnost (%)
ICQ, Skype	22	22,4	35	23,0	57	22,8
Facebook	27	27,6	66	43,4	93	37,2
Příprava do školy	10	10,2	14	9,2	24	9,6
Hry	34	34,7	18	11,8	52	20,8
Chatování	5	5,1	12	7,9	17	6,8
Blog	0	0,0	7	4,6	7	2,8
Celkem	98	100,0	152	100,0	250	100,0

Zveřejňuješ své osobní údaje, popř. přidáváš si cizí lidi do přátel?

	Chlapci		Dívky		Celkem	
	Abs. četnost	Rel. četnost (%)	Abs. četnost	Rel. četnost (%)	Abs. četnost	Rel. četnost (%)
Ano	24	44,4	44	36,7	68	39,1
Ne	30	55,6	76	63,3	106	60,9
Celkem	54	100	120	100	174	100

13. Kolik hodin denně trávíš na internetu?

	Chlapci		Dívky		Celkem	
	Abs. četnost	Rel. četnost (%)	Abs. četnost	Rel. četnost (%)	Abs. četnost	Rel. četnost (%)
Méně než 2 hodiny	12	24,5	29	38,2	41	32,8
3-4 hodiny	19	38,8	34	44,7	53	42,4
Více než 4 hodiny	18	36,7	13	17,1	31	24,8
Celkem	49	100,0	76	100,0	125	100,0

14. Trávíš na internetu stále více času? (Např.: Před rokem jsi trávil/a na internetu 2 hodiny, nyní 4 hodiny.)

	Chlapci		Dívky		Celkem	
	Abs. četnost	Rel. četnost (%)	Abs. četnost	Rel. četnost (%)	Abs. četnost	Rel. četnost (%)
Ano	25	51,0	39	51,3	64	51,2
Ne	24	49,0	37	48,7	61	48,8
Celkem	49	100	76	100	125	100

Dotazník č. 2, otázky 1-18

	Chlapci		Dívky		Celkem	
	Abs. četnost	Rel. četnost (%)	Abs. četnost	Rel. četnost (%)	Abs. četnost	Rel. četnost (%)
0 - 5	19	38,8	38	50,0	57	45,6
6 - 10	12	24,5	21	27,6	33	26,4
11 - 18	11	22,4	16	21,1	27	21,6
19 a více	7	14,3	1	1,3	8	6,4
Celkem	49	100,0	76	100,0	125	100,0

Myslíš si, že tvé chování hraničí s kybernetickou šikanou?

	Chlapci		Dívky		Celkem	
	Abs. četnost	Rel. četnost (%)	Abs. četnost	Rel. četnost (%)	Abs. četnost	Rel. četnost (%)
Ano	5	16,7	4	10,5	9	13,2
Ne	25	83,3	34	89,5	59	86,8
Celkem	30	100,0	38	100,0	68	100,0